

11

2010
ročník 62
40 Kč

čtenář

MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

OBSAH

- 383** _____ **Blíží se rekonstrukce akviziční práce ve velkých veřejných knihovnách ČR?** > Klára Sušická
- 385** _____ **Udílení ceny Knihovna roku 2010**
- 387** _____ **Městská knihovna roku 2010 – průběh hodnocení**
> Vít Richter
- 388** _____ **ROZHOVOR s Ing. Leou Prchalovou „Nejlepší propagací Sdružení knihoven jsou jeho akce...“**
> Lenka Šimková
- 390** _____ **KNIHOVNY SOUČASNOSTI 2010**
- 396** _____ **Noví nositelé medaile Z. V. Tobolky 2010**
- 397** _____ **Dignus est operarius mercede sua** > Jaroslav Pánek
- 399** _____ **KNIHOVNÁM V MALÝCH OBCÍCH Co venkovské knihovny umějí a mohou?** > Daniela Wimmerová
Anketa hodnotících komisařů v krajském kole soutěže Vesnice roku
- 401** _____ **REGIONÁLNÍ FUNKCE V PRAXI – Dnes se představuje Jihočeský kraj – 1. Knihovny v Jihočeském kraji** > Daniela Wimmerová
Sít knihoven a zajištění regionálních funkcí v Jihočeském kraji > Lidmila Švíková
Spolupráce knihoven a firmy LANius > Alena Otrubová
Regionální knihovní systém Clavius REKS v českokrumlovském regionu > Ivana Troupová
- 409** _____ **PO KOM SE JMENUJE? Knihovna K. H. Máchy Litoměřice** > Eva Štíbrová
- 411** _____ **Karel Hynek Mácha a Kladensko** > Zdeněk Kuchyňka
- 414** _____ **ROZHOVOR s Michalem Cihlářem „Když už někdo váží cestu do knihovny kvůli mně, nemůžu ho přece šidit“** > Jiří Mika
- 417** _____ **Z KNIHOVEN**
- 418** _____ **SYLVA ŠIMSOVÁ ODPOVÍDÁ Z ANGLIE**
- 419** _____ **ZE SVĚTA**
- 420** _____ **NOVINKY Z FONDU KNIHOVNY KNIHOVNICKÉ LITERATURY NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR**
- _____ **PŘEDSTAVUJEME SVÉ LOGO Národní technická knihovna v Praze**

Středočeský kraj

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
příspěvková organizace Středočeského kraje,
ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485 ISSN 0011-2321

Šéfredaktorka: Mgr. Lenka Šimková

Redaktorka: Olga Vašková

Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Redakce a inzerce: Klementinum 190, 110 00 Praha 1,
tel.: 224 941 159

e-mail: ctenar@svkkl.cz, redakcectenare@centrum.cz

Redakční rada:

PhDr. Jiřina Kádnerová (předsedkyně),
Mgr. Gabriela Jarkulišová, PhDr. Ladislav Kurka,
Ing. Jiří Mika, Mgr. Petra Miturová, PhDr. Vít Richter,
PhDr. Vladimíra Švorcová

Tisk: T. A. Print, s. r. o., Opatovická 18, 110 00 Praha 1

Distribuce:

Objednávky na předplatné přijímá
redakce časopisu ČTENÁŘ: měsíčník pro knihovny
Klementinum 190, 110 00 Praha 1, tel.: 224 941 159
e-mail: ctenar@svkkl.cz, redakcectenare@centrum.cz,
http://ctenar.svkkl.cz

Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a.s. – drobný prodej;
MONITOR CZ, s.r.o.; SUWECO CZ s.r.o.;

B. Welemínová – PERIODIKA.

Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím poštovní
přepavy Praha čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994

Podávání novinových zásilek bylo povoleno
Českou poštou, s.p. OZSeČ Ústí nad Labem,
dne 21. 1. 1998, j.zn. P-327/98

Předplatné pro Slovensko: L. K. PERMANENT spol. s r.o.,
Hattalova č. 12, 831 03 Bratislava, tel.: +421 244 453 711
e-mail: lkperm@lkpermanent.sk

Cena jednoho čísla 1,992 EUR, roční předplatné 22,572 EUR
(dvojčíslo 2,656 EUR); cena jednoho čísla 40 Kč,
roční předplatné 460 Kč (dvojčíslo 60 Kč)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR
Knihovna 21. století

Vydavatel si vyhrazuje právo zveřejnit publikované
materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 5. 11. 2010

Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

FROM THE CONTENTS

- > Is acquisition work at large Czech public libraries about to be restructured? *Klára Sušická* |383
- > LIBRARY OF THE YEAR 2010 AWARD ceremony |385
- > MUNICIPAL LIBRARY OF THE YEAR 2010 – how the evaluating went *Vít Richter* |387
- > INTERVIEW with Lea Prchalová, Chairwoman of the Czech Libraries Association: “Best Libraries Association publicity: its special events...” *Lenka Šimková* |388
- > LIBRARIES TODAY 2010 |390
- > Latest Zdeněk Tobolka medal winners |396
- > Libraries thanked by their wayward colleague *Jaroslav Pánek* |397
- > LIBRARIES IN SMALL MUNICIPALITIES:
– What are rural libraries able and permitted to do? *Daniela Wimmerová*
– Questionnaire for Village of the Year competition regional round assessors |399
- > REGIONAL FUNCTIONS IN PRACTICE: Presenting the South Bohemian region today |401
- > NAMED AFTER WHOM? K. H. Mácha Library in Litoměřice *Eva Štíbrová* |409
- > Karel Hynek Mácha and the Kladno area *Zdeněk Kuchyňka* |411
- > INTERVIEW with artist Michal Cihlár: “If somebody goes to the library because of me then I mustn’t cheat them” *Jiří Mika* |414
- > From the libraries |417
- > Regular features
- > PRESENTING OUR LOGO: National Technical Library in Prague *Naděžda Nová*

AUS DEM INHALT

- > Nähert sich die Rekonstruktion der Erwerbungsarbeit in großen öffentlichen Bibliotheken in der Tschechische Republik? *Klára Sušická* |383
- > Wettbewerbsverlautbarung BIBLIOTHEK DES JAHRES 2010 |385
- > STADTBIBLIOTHEK DES JAHRES 2010 – Bewertungsablauf *Vít Richter* |387
- > GESPRÄCH mit Ing. Lea Prchalová, die Vorsitzende der Bibliothekassoziation der Tschechische Republik: „Die beste Werbung der Bibliothekassoziation sind ihre Aktionen...“ *Lenka Šimková* |388
- > GEGENWÄRTIGE BIBLIOTHEKEN 2010 |390
- > Die neue Träger der Z. V. Tobolkas Medaille |396
- > Dank den Bibliothekaren von ihrem unwürdigen Kollege *Jaroslav Pánek* |397
- > DEN BIBLIOTHEKEN IN KLEINEN DÖRFERN:
– Was wissen und können die dörflichen Bibliotheken? *Daniela Wimmerová*
– Umfrage der bewerbenden Kommissare in der Kreisrunde des Wettbewerbs „Dorf des Jahres 2010“ |399
- > REGIONALE FUNKTION IM PRAXIS: Heute stellt sich die Südböhmische Region vor |401
- > NACH WEM WIRD SIE GENANNT? K. H. Máchas Bibliothek in Litoměřice *Eva Štíbrová* |409
- > Karel Hynek Mácha und Kladno Bezirk *Zdeněk Kuchyňka* |411
- > GESPRÄCH mit Künstler Michal Cihlár: „Wenn sich schon jemand auf den Weg zur Bibliothek machen mich macht, kann ich ihn doch nicht betrügen.“ *Jiří Mika* |414
- > Aus den Bibliotheken |417
- > Ständige Spalten
- > WIR STELLEN UNSER LOGO VOR: Nationale Technische Bibliothek in Prag *Naděžda Nová*

Milé čtenářky a čtenáři, listopadové číslo Čtenáře má vzhledem k významným podzimním událostem v našem oboru celkem očekávanou skladbu. Ráda bych tedy více upozornila jen na jeho část, a to zejména na materiál, kterým v tomto čísle začínáme novou rubriku *Regionální funkce v praxi*. Již v říjnovém Čtenáři vás na ni lákala moje kolegyně. Rozhodli jsme se k jejímu zahájení v době, kdy mnohé knihovny pocítují snižování finančních prostředků pro svoji celkovou činnost. Chceme proto připomenout, jak širokou škálu aktivit zajišťují právě regionální funkce, a to z pohledu jednotlivých krajů, abychom kromě určitého porovnání zahrnuli také specifitější činnosti v širším kontextu jejich vykonávání. Svým způsobem se tak chceme také připojit k argumentům, které jsou zaměřeny na podporu této důležité oblasti v působení knihoven. Zahrnuto bude mnohdy kromě aktuálního stavu i ohlednutí zpět, protože v letošním roce je tomu už šest let, kdy jsou regionální funkce realizovány v úplně samostatně správě krajů.

V dalších článcích jsme ani my nemohli pominout 200. výročí narození Karla Hynek Máchy, které si v České republice celý rok připomínáme. Počkali jsme si přímo na listopad, kdy se básník narodil, a to 16. den v měsíci, což je také termín distribuce našeho časopisu ☺. Představujeme proto v pravidelné rubrice Knihovnu K. H. Máchy v Litoměřicích, a protože našim vydavatelem je Středocheská vědecká knihovna v Kladně, následuje článek *Karel Hynek Mácha a Kladensko*.

Poněkud z jiného soudku je rozhovor s výtvarníkem Michalem Cihlářem, s jehož typickou tvorbou se můžete setkat při různých příležitostech, ale více si přečtete sami... Jen prozradím, že další takovou možnost budete mít v příštím roce i ve Čtenáři, a to přímo na jeho obálkách. S velkou radostí totiž zahájíme s tímto významným ilustrátorem spolupráci a doufáme, že potěší i vás.

Už teď mohu také prozradit, že v roce 2011 se po několikaleté pauze vrátíme k rubrice *Knihovny v tisku*, věříme, že její obnovení vám opět nabídne přehled toho, co zajímavého se o knihovnách píše v regionálním i celostátním tisku.

Lenka Šimková

☑ Konference **Informační gramotnost – vědomosti a dovednosti pro život** proběhne **24.–25. 11. 2010** v Moravské zemské knihovně v Brně. Setkání je určeno ředitelům základních i středních škol a knihovníkům. Program je zaměřen na podporu výuky moderními informačními technologiemi a na nové možnosti, které tyto technologie přinášejí, ale také na úskalí, která na druhé straně vytvářejí při práci s informacemi. Další podrobnosti naleznete na http://www.mzk.cz/aktivity/akt10_32.php.

☑ Ve dnech **1.–2. 12. 2010** se uskuteční 11. ročník konference **Archivy, knihovny a muzea v digitálním světě**. Je věnována tématu spolupráce archivů, knihoven, muzeí, galerií a památkové péče při využívání informačních a komunikačních technologií pro ochranu a přístupnost kulturního dědictví. Program i přihláška jsou vystaveny na stránkách <http://skip.nkp.cz/akcArch10.htm>.

NEUŠLO NÁM

▣ **Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje** oslavila v letošním roce **šedesáté výročí** svého založení. Pracovníci knihovny spolu s významnými hosty kraje a města si připomněli výročí 1. října na slavnostním shromáždění při vernisáži výstavy *Naše krásná milovaná...* Téhož dne se uskutečnila konference k regionálním funkcím knihoven, na které vystoupili zástupci knihoven Plzeňského kraje.

V sobotu 2. října při Dnu otevřených dveří navštívilo knihovnu ve zrekonstruovaných prostorách téměř 300 účastníků z řad veřejnosti. Historii knihovny vzpomněla i výstava fotografií *60 let Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje* v německém Schönsee, uspořádaná ve spolupráci s Centrem Bavaria Bohemia v rámci projektu *Kultura bez hranic*. Fotoreportáže z těchto akcí jsou na stránce www.svkpl.cz. Knihovna vydala k šedesátému jubileu publikace *Kronika 60 let Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje*, sborník *60 let Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje*, drobný svazek *Poklady Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje* a úsměvné leporelo. Více informací z historie i současnosti knihovny přinese článek v lednovém čísle *Čtenáře*.

Blíží se rekonstrukce akviziční práce ve velkých veřejných knihovnách ČR?

Budování koncepce v akvizici (on-line) e-zdrojů v Městské knihovně v Praze¹

Krajské veřejné knihovny jsou v doplňování svých fondů závislé převážně na českých nakladatelstvích. Jádro univerzálního fondu tvoří produkce na populární až střední úrovni odbornosti a beletrie v češtině. Je správné v blízkých letech čekat radikální změny v osvědčených akvizičních systémech vázaných na tištěné dokumenty? Otázka souvisí s několika tématy – strategickými liniemi utváření fondu, hmotnými možnostmi k pokrytí nákladů na nadstavbové systémy, zřetelným rozlišením mezi knihovnickými digitalizačními programy a akvizičním nákupem, reálným obrazem situace v českém nakladatelském prostředí a – v neposlední řadě – ochotou k meziknihovní kooperaci.

PRŮZKUM TRHU A VÝBĚR PRODUKTŮ JE PRACÍ AKVIZITÉRŮ

Nákup znalostních databází byl velice často v krajských knihovnách v kompetenci informačních středisek, IT oddělení nebo samotného ředitelství. S rostoucím podílem obsáhlých kompaktních textů se však začíná na faktografické databáze stále více pohlížet jako na standardizované virtuální knihovny s možností přímé nabídky čtenáři. Jednoznačně se jedná o okamžik, od kterého si akviziční oddělení již nemůže nechat obsah databází unikat, ba naopak musí se na jeho skladbě **aktivně podílet**. Je totiž nezbytné, aby kupované e-zdroje, tedy i e-knihy, jednoznačně a smysluplně korespondovaly s celkem i budovanými akcenty knihovního fondu.

INTEGRAČNÍ NÁROKY NA VYHLEDÁVACÍ SOFTWARE NEBOLI NADSTAVBOVÝM NÁSTROJŮM NENÍ MOŽNÉ SE VYHNOUT

Ani ideální kolekce externích e-zdrojů nedosáhne viditelné a dlouhotrvající obliby, není-li funkčně včleněna do knihovního katalogu. Jednotné prostředí řeší diverzitu portálových rozhraní a designového zpracování metadat, které jsou leckdy čtenářům na překážku, a směřuje k jasnému cíli – prolínání se nejkratší cestou k plnému textu. Nejspolehlivějším nástrojem k propojení dat knihovnických katalogů s bránami různých vydavatelství k jejich on-line publikacím jsou **nadstavbové softwarové nástroje s co nejširší znalostní bází**, tj. souborem vydavatelských licencí na stálý přístup k aktualizovaným datům. Od jistého objemu e-zdrojů se pak akviziční politika prolíná se strategií katalogového vyhledávání a jeho webovou prezentací.

ODKAZY:

- ¹ Na toto téma také:
- SUŠICKÁ, Klára. Koncepční rysy v akvizici (online) e-zdrojů v Městské knihovně v Praze. In *Knihovny současnosti 2008: Sborník z 16. konference, konané ve dnech 16.–18. září 2008 v Seči u Chrudimi. Brno 2008*. Brno: [s.n.], 2008 [cit. 2010-04-29]. Dostupné z www.sdruk.cz/sec/2008/sbornik/2008-2-153.pdf. ISBN 978-80-86249-49-0.
  - SUŠICKÁ, Klára. E-zdroje u českých nakladatelů a vydavatelů. In *Sborník: Inforum 2009*. [s.l.]: [s.n.], 2009 [cit. 2010-04-29]. Dostupné z <http://www.inforum.cz/archiv/inforum2009/sbornik/86/>.

KDE SE AKVIZICE E-ZDROJŮ POTKÁVÁ S DIGITALIZACÍ, A KDE SE ROZCHÁZEJÍ?

Digitalizační projekty rozhodně zájem čtenářů veřejných knihoven o e-zdroje zvýšily. Zatímco akademické prostředí se s péčí o e-zdroje (formy akvizice i katalogizace, integrace a zpřístupnění řešené nadstavbovými nástroji aj.) uspokojivě vyrovnalo již v souvislosti s rozličnými národními podpůrnými licencemi, ve veřejných knihovnách je důvodem k zamyšlení nad koncepčními důsledky přítomnosti elektronických zdrojů ve vlastních fondech právě až digitalizace. Technické požadavky, autorsko-právní problémy i prezentaci čtenářům a knihovníkům jistě licencované e-zdroje s „vlastními“ digitalizovanými dokumenty sdílejí, jinak však stále platí, že získávání **externích e-zdrojů** je zásah do rozpočtu na **nákup fondu** a vyžaduje **vyšší nároky na integrační zázemí**.

CO SIGNALIZUJE ROZVÍJEJÍCÍ SE PROJEKT GOOGLE BOOKS?

Projekt Google Books (*Google knihy*) se snaží shromažďovat informace o knihách nebo nejlépe celé knižní texty v elektronické podobě na jednom místě. Heslem společnosti je globální vyhledávání a uspořádávání. Projekt je samozřejmě komerční, počítá se zisky z prodeje reklamy. Pro knižní trh je podstatné, že prostřednictvím Google Books se nedostaneme jen k textům autorsky volným, nýbrž i k anotacím nebo ukázkám z děl chráněných – partnerství mezi nakladateli a společností Google se rozvíjí. Jejich společný cíl je jasný – spolehlivé technické a marketingové zázemí pro budoucí širokou nabídku a prodej vydaných děl v elektronické podobě, Google jako agregátor se tu vlastně stává **distribucí svého druhu**. Analogický proces proběhl v oblasti akademických časopisů v podobě Google Scholar. Existují i jiné společnosti s podobnými záměry², žádá z nich však zatím nemá tak velké ambice (např. zahrnout nejširší sektory knižní produkce) – a pro knihovny jsou podstatné především dvě záruky. Za prvé, zda bude vedle nákupu pro soukromé osoby prodávána také **speciální knihovní licence**. Za druhé, zda databáze knih poskytovatele bude zahrnuta ve **znalostních bázích nadstavbových systémů**, jen díky nimž může být elektronická kniha spolehlivě a dlouhodobě vřazena do knihovních katalogů. S Google Books již navázala spolupráci i česká nakladatelství, například **Grada** a **Albatros**.

JEDNOTNÝ AKVIZIČNÍ SERVER

Déle trvající diskuse o tom, zda by bylo užitečné zřídit jednotný akviziční server, dostává ve vztahu ke knižním e-zdrojům nový rozměr. Jednak by na společné půdě formulované indikátory úrovně fondu³ pomohly knižní e-zdroje jako celek lépe **definovat** v rámci knihovních fondů, jednak by společné hodnocení mohlo být použito jako jednoznačný signál směrem k českým vydavatelům. **Konsorciální smlouvy** by pro ně mohly být klíčovým povzbuzením buď pro strategické investice do technologických inovací nebo pro spolupráci s nadnárodními platformami zpřístupnění knižních elektronických obsahů. Knihovny by tímto angažmá zase získaly záruku, že **nastavení specifických knihovních licencí** nezůstane v první masové fázi prodeje e-books na českém trhu stranou. Konsorcia vzešlá ze společné akvizice e-knih by konečně mohla zaručit lepší **dostupnost nadstavbových nástrojů**.

ZÁVĚR

Akviziční práci velkých veřejných knihoven ČR nebude třeba od základu rekonstruovat v nejbližší době. V horizontu **deseti let** se s takovým krokem však budeme muset smířit a je dobré se na něj, nejlépe koordinovaně, připravit. Vývoj **tablet-počítačů** jde totiž dopředu obrovským tempem.

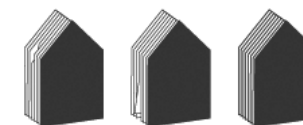
Článek byl ve formě příspěvku přednesen na 20. akvizičním semináři SDRUK, který se konal 17. 6. 2010 v Praze.

ODKAZY:

- 2 v českém prostředí např. projekt *palmknihy.cz*
- 3 viz pravidla Konspektu

UDÍLENÍ CENY KNIHOVNA ROKU 2010

Slavnostní předávání nejvýznamnějšího ocenění knihovnické práce u nás – Ceny Knihovna roku, kterou uděluje Ministerstvo kultury ČR – mívalo v hlavních bodech podobný scénář. Hudební vystoupení, uvítání hostů, proslovy a až poté, v napjaté atmosféře očekávání nastalo vyhlášení vítězů. To vše v krásném prostředí Zrcadlové kaple Klementina.

Knihovna roku 2010

Letošní scénář se sice ve třech bodech od předchozích lišil, nenarušilo to však jeho konečné vyznění, pouze hned na začátku prověřilo moderátorskou pohotovost a nervy Mgr. Zlaty Houškové. A to ve chvíli, kdy hlavní „postava“ udělování cen – ministr kultury MUDr. Jiří Besser – musel kvůli důležitým pracovním povinnostem zkrátit setrvání ve společnosti knihovníků na cca 20 minut. Takže ti, co měli přijít na řadu jako poslední, byli prvními...

Ministr kultury předal v kategorii **základní knihovna** nejdřív zvláštní ocenění a diplom MK ČR, pak hlavní cenu Knihovna roku 2010; to samé se opakovalo i v kategorii **významný počín v poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb** – zvláštní ocenění a diplom MK ČR a hlavní cena. Poté se Jiří Besser omluvil za brzký odchod, poděkoval knihovnicím a knihovníkům za jejich náročnou a důležitou práci a prohlásil, že si z tohoto setkání odnáší důležitý poznatek, který mu zprostředkovala Ing. Jana Krejčí – knihovnice, jež po převzetí nejvyššího ocenění prohlásila: „*Nemůžete lidi přesvědčit, aby četli, ale můžete je naučit, aby chodili do knihovny.*“ Jednoduchý recept? Ale, kdež!

Druhou změnu ve zmíněném scénáři si vynutila rekonstrukce Zrcadlové kaple, proto se 30. září 2010 staly místem slavnostního setkání historické prostory Nosticova paláce na Malé Straně, v němž sídlí Ministerstvo kultury ČR. A třetí změnou bylo vyhlášení vítěze zbrusu nové soutěže – **Městská knihovna roku 2010**, kterou inicioval SKIP a společnost Skanska a. s. (Podrobnější informace o všech cenách viz níže.)

KATEGORIE ZÁKLADNÍ KNIHOVNA

Foto Eva Houšková

Na snímku zprava: ministr kultury J. Besser, starosta obce M. Vlák a J. Krejčí

Hlavní cena (70 000 Kč a diplom)
OBECNÍ KNIHOVNA V PETRŮVKÁCH
Knihovnice Ing. Jana Krejčí
Kraj Vysočina

Knihovna v obci s 81 obyvateli je umístěna v centru, v přívětivém a útulném prostředí. Její uživatelé mají k dispozici aktuální a živý fond knih a periodik, počítače s přístupem k internetu, množství hraček pro děti. Knihovna sama je hybatelem kultury i společenského života v obci a především jejím přirozeným komunitním centrem. Knihovna pořádá řadu zajímavých akcí pro děti i dospělé, při nichž se schází většinou celá obec včetně chalupářů i přespolních. Charakteristickým znakem knihovny je také výborná spolupráce se spolky v obci.

– Kontakt: www.justnow.cz/sps/index_petruvky.php; Petruvky@quick.cz

Zvláštní ocenění a diplom MK ČR

**VZORNÁ LIDOVÁ KNIHOVNA
VE VELKÝCH POPOVICÍCH**
Knihovnice Helena Papírníková
Středočeský kraj

Knihovna, propojená se základní školou, je architektonicky mimořádně zdařilou přístavbou; je velmi dobře přístupná nejen dětem, ale i ostatním uživatelům a návštěvníkům. Odehrává se v ní bohatý kulturní a společenský život obce, neboť její prostor je koncipován jako víceúčelový sál. Vynikající je propojení s výukou ve škole.

– Kontakt: www.naseknihovna.cz/velkepopovice;
knihovna.popovice@quick.cz

Zvláštní ocenění a diplom MK ČR

OBECNÍ KNIHOVNA POTEČ
Knihovnice Marie Manová
Zlínský kraj

Velmi pěkná knihovna s kvalitním aktuálním fondem knih a časopisů je umístěná ve vzdušných a dobře vybavených prostorách s potenciálem dalšího rozvoje. Má rostoucí počet výpůjček, věnuje se nadstandardně službám pro starší a nemocné občany a výborné služby poskytuje také dětem, pro něž připravuje řadu zajímavých zábavných i vzdělávacích aktivit.

KATEGORIE INFORMAČNÍ POČIN V POSKYTOVÁNÍ VEŘEJNÝCH KNIHOVNICKÝCH A INFORMAČNÍCH SLUŽEB

Hlavní cena
(70 000 Kč a diplom)
Ing. Martin Svoboda,
ředitel Národní technické knihovny

za realizaci výjimečného projektu Národní technické knihovny, který si vyzádal mimořádné odborné a osobnostní kvality.

– Kontakt: www.techlib.cz

Zvláštní ocenění a diplom MK ČR

Městská knihovna Vamberk

za uživatelsky velmi ceněnou širokou škálu

Velmi dobrá je spolupráce s vedením obce, které knihovnu podporuje.

– Kontakt: www.knihovnapotec.wz.cz; potec@volny.cz

Mezi nominované v této kategorii se dostaly:

- **Obecní knihovna v Bernarticích** vedená Jaroslavou Sušerovou (*Jihočeský kraj, okres Písek*)
- **Místní knihovna Dolní Dunajovice** vedená Miroslavou Lačikovou (*Jihomoravský kraj, okres Břeclav*)
- **Městská knihovna v Hranicích u Aše** vedená Miloslavou Machovou (*Karlovarský kraj, okres Cheb*)
- **Obecní knihovna Batňovice** vedená Markétou Tučkovou (*Královéhradecký kraj, okres Trutnov*)
- **Městská knihovna Osečná** vedená Mgr. Libuší Prokopovou (*Liberecký kraj, okres Liberec*)
- **Místní knihovna Řepiště** vedená Marikou Zajíčkovou (*Moravskoslezský kraj, okres Frýdek-Místek*)
- **Obecní knihovna Skorošice** vedená Marcelou Kolomarovou (*Olomoucký kraj, okres Jeseník*)
- **Obecní knihovna Koclířov** vedená Gabrielou Sodomkovou (*Pardubický kraj, okres Svítava*)
- **Obecní knihovna Milínov** vedená Václavou Poláčkovou (*Plzeňský kraj, okres Plzeň-jih*)
- **Městská knihovna v Košťanech** vedená Rudolfem Patrikem (*Ústecký kraj, okres Teplice*)
- **Knihovna u Mokřinky** vedená Dagmar Honsnejmanovou (*Královéhradecký kraj, okres Rychnov nad Kněžnou*).

kulturně-vzdělávacích aktivit pro všechny věkové kategorie.

– Kontakt: www.knihovna-vamberk.cz; knihovna@vamberk-city.cz

Mezi nominované v této kategorii se dostaly:

- **Národní technická knihovna**
- **Knihovna univerzitního kampusu Masarykovy univerzity**
- **Městská knihovna Horažďovice**
- **Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové**
- **Městská knihovna Příbor**

Další, podrobnější informace možno nalézt na http://www.nkp.cz/o_knihovnach/KnRoku/2010/index.htm.
Připravila –OVA–

MĚSTSKÁ KNIHOVNA ROKU 2010 – průběh hodnocení

Ředitelka vítězné knihovny M. Sabelová přebírá ocenění.

Foto Eva Hořáková

Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR a společnost Skanska a. s. vyhlásily pro rok 2010 poprvé soutěž o nejlepší městskou knihovnu roku. Cílem soutěže je ocenit nejlepší české knihovny, které jsou provozovány či zřizovány městy, a motivovat je k rozšíření a zkvalitnění veřejných knihovnických a informačních služeb. Vítěz soutěže získává částku 70 000 Kč, kterou věnuje společnost Skanska a. s. Do soutěže se přihlásilo 38 městských knihoven. Vyhodnocení soutěže proběhlo ve dvou kolech. V prvním kole byly knihovny hodnoceny metodou benchmarkingu. Celkem bylo hodnoceno patnáct výkonových indikátorů. Vybrány byly takové indikátory, které umožňují jednoznačný výklad, tj. čím větší hodnoty indikátoru určitá knihovna dosahuje, tím je lepší.

Indikátory: Počet knihovních jednotek/1000 obyvatel (váha 0,5) ● Přírůstek v k. j./1000 obyvatel (váha 1,5) ● Počet exemplářů titulů periodik/1000 obyvatel (váha 1,5) ● Počet stanic s internetem/1000 obyvatel (váha 3) ● Plocha pro uživatele m²/1000 obyvatel (váha 2) ● Počet studijních míst/1000 obyvatel (váha 1) ● Provozní doba (váha 3) ● % registrovaných uživatelů z obsluhované populace (váha 2,5) ● % registrovaných dětí do 15 let z obsluhované populace (váha 3) ● Návštěvy/obyvatel (váha 1,5) ● Výpůjčky/obyvatel (váha 2) ● Kulturní a vzdělávací akce (váha 1,5) ● Internetové služby (váha 3) ● Náklady na nákup knihovního fondu/obyvatel (váha 1,5) ● Náklady na nákup EIZ/obyvatel (váha 2).

Každý indikátor byl ještě ohodnocen určitou vahou podle významu, který v rámci celkového hodnocení představoval. Přidělené váhy se pohybovaly v rozmezí od 0,5 do 3 (viz výše).

Základem pro porovnávání se stala hodnota mediánu (*medián je hodnota, která leží přesně uprostřed všech naměřených hodnot*), který byl určen pro každý indikátor zvlášť. Hodnota mediánu byla určena ze všech 150 knihoven, jež se zúčastňují benchmarkingu, nikoliv tedy pouze z knihoven, které se přihlásily do soutěže.

Hodnota mediánu byla započítána jako 100 %. Jestliže určitá knihovna dosáhla vyššího indikátoru, než činí hodnota mediánu, byl proveden přepočít na procenta, tj. knihovna mohla dosáhnout například hodnoty 120 %. Pokud byl indikátor nižší než medián, knihovna dosahovala hodnoty nižší než 100 %, např. 70 %. Získané procentní hodnoty byly vynásobeny stanovenou vahou. Potom byl proveden součet všech dosažených hodnot. Pro snadnější čitelnost takto získaných výsledků byla ještě jednou provedena standardizace a propočten hodnotící index. Knihovny byly poté seřazeny podle velikostních kategorií podle počtu obyvatel a uvnitř těchto kategorií byly seřazeny sestupně podle dosaženého indexu. Tak bylo sestaveno pořadí v každé kategorii:

- Kategorie měst 5000 až 10 000 obyvatel – Městská knihovna Sedlčany – hodnota indexu 169.
- Kategorie měst 10 000 až 20 000 obyvatel – Městská knihovna Litomyšl – hodnota indexu 146.
- Kategorie měst 20 000 až 40 000 obyvatel – Knihovna Bedřicha Beneše Buchlova v Uherském Hradišti – hodnota indexu 163.
- Kategorie měst nad 40 000 obyvatel – Knihovna města Ostravy – hodnota indexu 161.

Pořadí všech knihoven je k dispozici na http://www.nkp.cz/o_knihovnach/KnRoku/2010/vy sledkyMK2010.htm. Tyto knihovny byly navštíveny a hodnoceny odbornou komisí. Předmětem hodnocení na místě byly především společenské a komunitní působení knihovny pro obyvatele města a úroveň prostředí knihovny (exteriér, interiér, technické vybavení, sociální zázemí apod.).

Na závěr proběhlo tajné hlasování, ze kterého vzešla vítězná **Městská knihovna roku 2010 – Knihovna města Ostravy**.

VÍT RICHTER

Foto Eva Hořáková

„NEJLEPŠÍ PROPAGACÍ SDRUŽENÍ KNIHOVEN JSOU JEHO AKCE...“

Foto archiv Ley Prchalové

▣ **Knihovnická veřejnost určitě zaznamenala proměnu webové prezentace SDRUK... Můžete nám o její koncepci prozradit více?**

▣ Jsem velmi ráda, že ohlasy na novou webovou prezentaci SDRUK jsou kladné, i když ještě stále probíhá doplňování plných textů starších publikací a průběžně v Ostravě kontrolujeme funkčnost odkazů. Stránky by měly být přehledné a pochopitelně aktuální. Redakční systém umožňuje editaci stránek po internetu, a tak si předsedové sekcí mohou aktualizovat informace ze sekcí sami. Zatím se tak děje u Sekce pro informační technologie.

Nové členění obsahu spočívající ve složkách *O organizaci, Publikační činnost, Plánované akce, Konference Knihovny současnosti, Odborné sekce, Medaile Z. V. Tobolký a Slovník českých knihovníků* bylo členy SDRUK přijato, a zdá se, že jednotlivé složky nabízejí v současné době dostatek prostoru k informování o plánované i již uskutečněné činnosti SDRUK.

První složka nabízí základní informace o Sdružení, zápisy z valných hromad, zasedání Rady a zprávy o činnosti SDRUK. Ve složce publikační činnost by měl zájemce získat nejen přehled o vydaných publikacích, ale logicky také informaci, kde lze nerozebrané dokumenty získat. Konferenci Knihovny současnosti je vzhledem k jejímu významu věnována samostatná složka, v níž jsou uvedeny plné texty sborníků – od roku 1995 a prezentace od roku 2007. Informace z jednotlivých sekcí nemají zcela shodnou formu, vždy se však na jejich stránkách dozvíte program realizovaných porad, seminářů, resp. konferencí a většinou budou také vystaveny plné texty prezentací, případně doplněné o fotogalerii.

Diskusní fórum otevírané k aktuálním tématům umožní operativní diskusi a lepší informovanost všech zájemců o dané téma.

▣ **V době, kdy vyjde tento rozhovor, budeme již mít za sebou 18. ročník konference Knihovny současnosti. Jako zastřešující téma byly tentokrát zvoleny služby knihoven. Jak k výběru zaměření programu došlo?**

▣ Poskytování informačních, vzdělávacích a kulturních služeb občanům je základním posláním knihoven. Toto zaměření mě proto připadá pro největší knihovnickou konferenci v ČR zcela přirozené. Program pojímá služby z mnoha aspektů. Zabývá se nasazováním nových technologií a souvisejících změn pracovních metod, průnikem elektronických knih do běžného života zejména mladší generace, ale také interiéry knihoven, které do značné míry určují úroveň služeb a jsou-li esteticky přitažlivé a praktické, lákají nové uživatele. S tím souvisí i problematika kvalifikace pracovníků, která je tudíž na Seči pravidelně zmiňována. V letošním roce jde především o školní vzdělávání.

Zlepšování služeb knihoven, o které většina z nás usiluje, může být podníceno sledováním výkonů srovnatelných knihoven nebo náměty čtenářů a dalších návštěvníků. A tomuto tématu se věnuje další sekce letošní konference.

Nejširší tematický záběr má úvodní blok. Představuje návrh *Koncepce rozvoje knihoven na roky 2011–2014* a měl by rozvířít diskusi v odborné knihovnické veřejnosti směřující k definitivní podobě materiálu, o který budou opřeny budoucí rozvojové programy českého knihovnictví. Doufejme, že opravdu budou.

Obsahový rámec konference byl navržen na 20. zasedání Ústřední knihovnické rady, diskutován na zasedání Rady SDRUK a programové bloky pak byly rozpracovány jednotlivými moderátory. Rušno nenastalo při volbě témat, ale živě se debatovalo o jejich pojetí a formě prezentace.

▣ **Bylo snadné v takto poměrně široké problematice specifikovat a naplnit jednotlivé tematické bloky?**

▣ Kvalitní naplnění programu není nikdy jednoduché a teprve po skončení lze hodnotit úspěšnost záměru. Letos ještě situaci zkomplikovaly dopady ekonomické krize, např. v sekci *Od standardů ke spokojenosti*. Ačkoliv je snahou nastavovat standardy služeb tak, aby motivovaly k lepším službám uživatelům, je nutno mít na zřeteli úzkou vazbu na prostorové a finanční podmínky knihoven. Jestliže nastává a je dále očekáváno reálné zhoršení finančních možností knihoven, může být zpřísnění hodnot standardů VKIS pro knihovny frustrující. Optimalizace hodnot standardů, která je tématem jednoho z nosných příspěvků, je tedy úkolem spíše věšteckým.

▣ **Můžete ve stručnosti připomenout všechny sekce SDRUK a jejich hlavní náplň a aktivity?**

▣ Ráda uvedu výčet sekcí a akce, které pravidelně organizují. **Sekce SDRUK pro akvizici** byla založena v roce 2005, pořádá celostátní seminář k akviziční činnosti a porady příjemců povinného výtisku. **Bibliografická sekce** vznikla v roce 1994. Přípravuje bibliografické kolokvium konané každoročně, a to střídavě na Moravě či v Čechách a na Slovensku. Pokud se koná v České republice, je organizováno SDRUKem. Příspěvky bibliografů jsou publikovány v ročence SDRUK. Mezi její aktivity dále patří celostátní jarní zasedání bibliografů.

Sekce pro historické fondy má počátek v roce 2006. Hlavní akcí sekce je celostátní konference *Problematika historických a vzácných knižních fondů*, která se koná v Olomouci a je k ní vydáván sborník. **Sekce pro informační vzdělávání uživatelů** je nejmladší, působí od roku 2009. Organizuje celostátní seminář a porady. V jejím rámci byly vytvořeny tři pracovní týmy pro jednotlivé okruhy vzdělávání, a to **Čtenářská gramotnost, Knihovny – zdroje, Informační zdroje**. **Sekce pro informační technologie** vznikla v roce 2005. Obstarává nepravidelná setkání v některé z členských knihoven, porady, semináře. Letošním nosným tématem je digitalizace, krajské projekty a jejich vazba na Národní digitální knihovnu. **Sekce pro regionální funkce** pracuje od roku 2002. Jednou za dva roky připravuje celostátní seminář, a dále porady krajských metodiků.

▣ **Sekce pro IT přišla před delší dobou s myšlenkou provozovat tzv. Burzu nápadů <http://napady.sdruk.cz/>, která však není v současné době aktivní. Chystá se její oživení nebo nějaká podobná alternativa?**

▣ Podle sdělení předsedy sekce zatím nikoliv.

▣ **Jste předsedkyní Sekce pro regionální funkce, jaké hlavní priority vidíte v její práci?**

▣ Členy sekce jsou krajské metodici a odborníci Knihovnického institutu NK ČR. Po převodu regionálních funkcí pod krajské samosprávy postupně v krajích dochází k diverzifikaci organizace i výkonu regionálních funkcí. Díky standardům nastaveným na začátku programu, jejichž naplňování je pečlivě vyhodnocováno Knihovnickým institutem, je možno výkony i podmínky pro tuto činnost dlouhodobě sledovat a srovnávat. Semináře a porady naší sekce umožňují sdílet zkušenosti a přenášet dobré příklady mezi regiony a kraji. Hlavními prioritami metodické činnosti ještě stále zůstává práce na webových stránkách obsluhovaných knihoven a důraz na zapojování knihoven do regionálních automatizovaných systémů. To vše s cílem zajistit rychlou dostupnost informací o službách (a fondech) knihoven a dále zvýšit hospodárnost při využívání veřejných financí. Jako velký problém se jeví a další prioritou se stává širší zapojování knihovníků obsluhovaných knihoven do celoživotního vzdělávání.

▣ **Ve Čtenáři vyšel letos v dubnu příspěvek o Slovníku českých knihovníků, který mimo jiné apeloval na aktivnější spolupráci knihoven při jeho vytváření. Jste s jeho naplňováním spokojena?**

▣ Bohužel je zřejmé, že rozsah naplňování databáze stále neodpovídá původnímu záměru. Ačkoliv jsou ve všech krajských knihovnách určení garanti, není doplňování z krajů rovnoměrné, jako by byli někteří garanti při výběru zařazovaných osob neúměrně přísní.

V srpnu 2010 (ve čtvrtém roce budování) zahrnovala databáze 590 záznamů. Správkyní databáze se na jaře stala předsedkyně sekce SDRUK pro bibliografii PhDr. Jiřina Kádnerová. (Fyzicky zůstává slovník na serveru MZK v Brně.)

▣ **Současné stanovy SDRUK vznikly před 12 lety, jsou i v současnosti plně vyhovující?**

▣ Stanovy by bylo určitě vhodné aktualizovat a pravděpodobně se tak stane, jejich znění však

zatím činnosti SDRUK nebrání a umožňuje rozvoj aktivit.

■ Podniká SDRUK konkrétní kroky pro rozšíření členské základny z řad odborných knihoven?

☑ Doufám, že nejlepší propagací k získání nových členů jsou samotné akce SDRUK. Vstup dalších odborných knihoven bychom samozřejmě velmi přivítali.

■ Od poměrně konkrétních otázek se závěrem dostáváme k obecným perspektivám SDRUK. Bylo by možné shrnout jeho hlavní přínosy odborné veřejnosti a prezentovat další smě-

řování této organizace do budoucna z vašeho pohledu nové předsedkyně?

☑ Od založení v roce 1992 uspořádal SDRUK pod vedením doc. J. Kubíčka úctyhodný počet akcí. Ráda bych, aby se dále činnost v sekcích rozvíjela a aby pokračovala tradice odborně zajímavých studijních cest i organizace celostátní konference, i když se možná stane konferencí putovní. Samozřejmě je operativní informovanost o činnosti a zpřístupňování prezentací z akcí.

Věřím, že přinášení nových poznatků do různých oblastí knihovnické práce a vytváření prostoru k jejich sdílení je přínosem nejen pro odbornou veřejnost, ale především pro uživatele knihoven.

Za odpovědi děkuje **LENKA ŠIMKOVÁ**

KNIHOVNY SOUČASNOSTI 2010

O konferenci Knihovny současnosti se díky místu jejího konání často hovoří jednoduše jako o Seči. Také letos se účastníci 18. ročníku setkali právě tam, a to ve dnech 14.–16. září. Ovšem naposledy... Příští rok se přesuneme do Českých Budějovic, jak bylo na začátku konference sděleno. Důvod je zřejmý, areál Junior centra již přestal svým stávajícím prostředím vyhovovat a neodpovídá postavení a prestiži této významné události v knihovnickém oboru.

Na sestavení programu a výběr témat jsme se již předem zeptali předsedkyně SDRUK ČR v předchozím rozhovoru. Dále bychom vám tedy rádi nabídli informace o jednotlivých sekcích, a to poněkud netypickým způsobem. Požádali jsme o příspěvky jejich moderátory, aby popsali, co se právě v jejich programu událo důležitého, zajímavého apod.

První společný den a jednu ze sekcí druhého dne, kterou moderovala právě Lea Prchalová, si dovoluji vzhledem k osobní účasti (a k tomu, že její moderátorku jsme již „zaúkolovali“ v rozhovoru) popsat sama.

DEN PRVNÍ

Letošního zahájení konference se zúčastnil také náměstek ministra kultury pro umění a knihovny Radek Zdráhal, který účastníky svým slovem přivítal a byl přítomen při odborném programu zaměřeném na přípravu *Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2011–2014*. Před jeho započítím byly tradičně předány Medaile Z. V. Tobolky, jejichž nové nositele představujeme v tomto čísle.

Moderátor Vít Richter poté již zval k přednáškám jednotlivé garanty pracovních skupin,

kteří na přípravě koncepce pracují. (*Podrobněji jsme o přípravě koncepce informovali ve Čtenáři č. 6/2010, str. 234.*) Rozsáhlejší příspěvek přednesl Tomáš Řehák (MěK v Praze, garant skupiny Klient/Služby), který v něm zdůraznil, proč jsou příprava koncepce a samotný dokument pro obor důležité. Poté následovaly zprávy o činnosti a náplni dalších pracovních skupin. Veškeré prezentace jsou vystaveny na stránkách SDRUK <http://www.svkos.cz/sdruk/konference-knihovny-soucasnosti/2010/clanek/knihovny-soucasnosti-2010-prezentace/>.

DEN DRUHÝ

Dopolední tematický blok nazvaný *Od standardu ke spokojenosti* byl naplněn opravdu pestře a všechny prezentace mohu doporučit k prostudování. První dva příspěvky zaměřily jejich autorky na plnění a problematiku standardu VKIS ve svých krajích (Marie Šedá – MSVK v Ostravě, Eva Semrádová – SVK v Hradci Králové). Jana Nejezchlebová (MZK Brno) se zamyslela nad tím, *Co ve standardech chybí?* a její přednášku doplnila Bohdana Křepinská (MěK Hodonín) tematikou *Podpora regionu v oblasti vzdělávání. On-line katalogy, webové stránky, služby knihoven* a možnosti spolupráce v této oblasti hodnotila Ladislava Zemánková (NK ČR). Ladislava Suchá (KISK FF MU, Brno) se zabývala *Sběrem a administrací on-line dotazníků* a představila užitečné nástroje, které k těmto účelům slouží. Vít Richter (NK ČR) pohovořil o *Aktualizaci standardu VKIS*, kdy přiblížil současný stav přípravy jeho novely, připomněl základní pojetí standardu a současnou někdy problematickou kategorizaci knihoven. Zabýval se plněním a problémy stávajícího standardu a představil návrhy na nové indikátory. Roman Šantora (www.vyzkumyknihoven.cz) si připravil vystoupení pod názvem *Stanou se uživateli knihoven?* a uvedl konkrétní příklad, kdy chce knihovna rozšířit uživatelskou základnu o více studentů středních škol. Připravil také případovou studii zaměřenou na zájem této skupiny o e-knihy. Sekci uzavřel svým vystoupením *Marketingová koncepce aneb Kterak učinit návštěvníka šťastným* Vlastimil Ježek (Česká televize). Jeho slova nedoprovázela počítačová prezentace, ovšem tento příspěvek si můžete (stejně jako mnoho dalších) přečíst ve sborníku z konference.

LENKA ŠIMKOVÁ > ctenar@svkkl.cz

Zrod sekce *Knihovny po drátě...* byl dramatický. Původně organizátoři požadovali sekci s tématem elektronických informačních zdrojů, program dělený na dopolední přednášky a odpolední workshop. Nakonec se však ukázalo, že konference Knihovny současnosti je opravdu společným dílem pořadatelů i moderátorů – na návrh moderátorů byl koncept rozšířen na

téma poskytování virtuálních služeb. Nezapomínáme, že nás velmi ovlivnila i nově se rodící Koncepce rozvoje knihoven 2011–2014, která akcentuje posílení celého systému knihovnických služeb a jejich zpřístupnění každému bez ohledu na místo, roli či registraci v konkrétní knihovně. Myslíme si, že jsme se přiblížili i vizi celodenního workshopu. Po každé prezentaci následovala otevřená a velmi přínosná diskuse všech posluchačů i přednášejících. V časovém plánu programu bylo počítáno s deseti minutami na tyto debaty a opět se nám osvědčilo raději pečlivě vybírat přednášky, neumofit posluchače staccatem přednášek po 15 minutách, a uhájit si právě cenný čas na povídání. Ptali se všichni a ptali se hodně. Moderátorskou dvojici Štěpánka Žižková – Radka Římanová doplnil tentokrát Martin Svoboda (všichni NTK v Praze), který v závěrečné hodinové diskusi znovu potvrdil svou pověst moderátora-provokatéra.

Dovoluji si tedy citovat právě jeho dojem z této sekce: „*Když pohlédnu zpět na seznam přednášek, nepochybně v paměti utkvěla Lenka Maixnerová, za odvalu a úpornost, která jedině může vést k úspěchu; Václav Kapsa, za otevření nových obzorů, co může „obyčejný člověk“ nalézt na hudebním webu; a Milan Janíček, za technický figl, který může nabízet každá knihovna; každý z jiného pohledu. Z věcných popisných přednášek byl nejlépe podán příspěvek Věry Pospíšilíkové a Kateřiny Kamarádkové o E-Book on Demand v ČR a Hanuše Hemoly o službě Ptejte se knihovny.*“

Práce moderátora sekce na Seči nezahrnuje jen prosté „uvádění“ nebo hlídání časoprostoru jednotlivých příspěvků. Obsahuje také cca půlroční komunikaci s jednotlivými přednášejícími. Při akci samé je moderátor tak důvěrně obeznámen s genezí vzniku a náplně příspěvku, že již nemůže hodnotit přínos té či oné prezentace.

Všichni posluchači v sekci byli díky úsilí přednášejících po celý den ve velmi dobré společnosti. Je velká škoda, že celý den proběhl bez záznamu, což je možná tip pro pořadatele příští „Seče“ v Českých Budějovicích.

Moderátoři mají stejnou trému jako přednášející a stejně jako oni si přejí, aby každý příspěvek našel svého posluchače. I tato snaha

stála za novou knihovnickou specializací, jejíž typickým představitelem je Štěpánka Žižková, librarian/gate-keeper. Model nádražní hala opravdu žádné přednášce neprospěje. Na dvou vystavených programech se dařilo časově dodržet, nebyl tedy důvod k častému pohybu lidí během přednášek.

Když jsme zjišťovali od našich kolegů, kteří se také konference zúčastnili, které přednášky je zaujaly v sekci Knihovna po drátě..., tak mimo těch zmíněných již M. Svobodou byla často uváděna i přednáška Barbory Ševčíkové a Jany Šubové *OPAC 3. generace*. Za všechny cituji jeden z názorů: „*Přehledné, srozumitelné, profesionálně podané, prezentace velice pečlivě připravená (množství ilustrujících fotografií sic!). To, že se jednalo o přednášku zaměstnan-kyň firmy Cosmotron, bylo potlačeno tak, že člověk neznalý věci to ani nepostřehl. Bylo-li řečeno cizí slovo, vzápětí bylo vysvětleno, takže i ostřílený profesionál – svý knihovnický vlk byl poučen, povzbuzen a nezaskočen.*“

Škoda jen, že se v závěrečném programu třetí den konference již nenašel prostor pro zprávu o sekci od posluchačů. V rámci naší sekce jsme zpracováním takové zprávy pověřili její nejmladší účastníky. Moc se přimlouváme za to, aby se tento bod napříště neopomíjel. Vždyť stále ještě platí, že jakkoli nelze konferenci pořádat v celotýdenním běhu, tak největším negativem je překryv zajímavých přednášek i diskusí v jednotlivých paralelně probíhajících sekcích. Účast lze trochu nahradit dodatečnou návštěvou webu SDRUK, kde jsou již prezentace přístupné. I když improvizované vystoupení Pavly Švástové v závěrečné diskusi o spolupráci knihoven v rámci Registru digitalizace tam nenajdete, o tom se bude jen vyprávět...

RADKA ŘÍMANOVÁ > radka.rimanova@techlib.cz

Secke *Technologie v knihovnách* s batovským podtitulem *Strojům dřínu – lidem myšlení* neměla letos záměrně tak přesně specifikované téma, jako tomu bylo v loňském roce (*Knihovna 2.0*). Cílem výběru přednášejících bylo poukázat na více či méně technologické novinky v oboru, bez ohledu na jejich roli ve službách knihoven a na to, zda pocházejí ze sféry komerční či knihovnické.

Jednání sekce otevřel Ctibor Škuta (NTK v Praze) velmi zajímavým, neřkuli zábavným příspěvkem s názvem *Automatizace knihovnických systémů s využitím technologie Sikuli*. Představil volně dostupný SW, s jehož pomocí lze automatizovat některé rutinní a často opakované úkony v (nejen knihovních) systémech pomocí grafického programování typu „klikni na toto tlačítko, pak něco vyplň do tohoto políčka, pak klikni sem...“. Martin Vojnar (MULTIDATA) připomněl již mnoho let existující, ale v české praxi málo či vůbec nevyužívaný technický standard v příspěvku *Protokol ISO MVS – konec ruční práce*. Ukázal, jak jednoduše a rychle by spolu mohly knihovní systémy při vyřizování meziknihovních služeb komunikovat a kolik manuálních kroků by se dalo ušetřit. Další vystoupení neslo (pro někoho možná poněkud záhadný) název *Olga has poked České knihovny. Poke back? Block aplikace? aneb Sociální média v praxi knihoven: necháte se přesvědčit?* Olga Biernátová (Ústřední knihovna UTB Zlín) v něm poutavým, inspirativním a místy provokativním způsobem shrnula komunikační a marketingové možnosti, které dnes sociální média dávají knihovnám k dispozici. Ty je však zatím využívají nedostatečně a často nevhodným způsobem. První blok jednání uzavřel příspěvek Vladimíra Karena (Albertina icome Praha) s titulem *Jak na „služby příští generace“: lze nabídnout uživatelům komfort za přijatelné náklady?* Pod tímto obecným názvem se skrývalo představení SW produktu AquaBrowser, který plní roli výkonného a uživatelsky orientovaného vyhledávacího rozhraní schopného fungovat nad různými knihovnickými systémy, které pak plní pouze roli katalogizačního a výpůjčního modulu. S novinkami z Brna vystoupili Petr Žabička a Pavla Švástová (oba MZK Brno) v příspěvku *Projekty MZK: obohacování katalogů, hledání map a metadatový editor*. Zazněly aktuální informace o serveru *obalkyknih.cz* a jeho rozvoji, nových možnostech pro hledání map v knihovních katalozích a SW pro tvorbu metadat pro digitální dokumenty v systému Kramerius – to vše k dispozici zdarma pro české knihovny. Petr Škyřík (KISK FF MU Brno) představil v příspěvku *Knihovna.cz – epicentrum znalostí pro knihovny?* projektový záměr, který má za cíl soustředit na této atrak-

ční doméně mnoho praktických dokumentů a informací pro knihovníky a kromě jiného také nabídnout novou, moderní „šablonu“ pro weby knihoven. Jana Tesařová (DYTEC) ve svém shrnujícím vystoupení popsala *Využití technologie RFID pro komplexní řešení v knihovnách*. Prezentace byla zakončena filmem, který názorně ilustroval možnosti RFID, některé v českém knihovním prostředí zatím velmi zřídka vídané. Celou sekci uzavíral příspěvek Viléma Sklenáka (CZ.NIC) s názvem *MojeID – přínosy jednotné identity pro knihovny*. Navazoval velmi těsně na téma dostupné registrace v knihovnách (součást Koncepce rozvoje knihoven prezentované první den). Systém MojeID (v ostrém provozu od 26. 10.) nabízí uživatelům jednoduchý způsob používání jednotného a bezpečného přihlašování k nejruznějším online službám pomocí jednoho uživatelského jména a hesla. Knihovny by se mohly stát jedním z míst, kde může dojít k ověřování fyzické identity.

Opoledne následoval workshop na téma *E-knihy jako budoucnost knihoven*. Otevřel ho příspěvek Kateřiny Vojtíkové a Kateřiny Bajo *Netřeba se bát – elektronické knihy Městské knihovny v Praze*. Autorky v něm představily zejména projekt digitalizace a zpřístupnění díla Karla Čapka, Boženy Němcové a příběhů o Sherlocku Holmesovi ve formě elektronických knih. Věnovaly se otázkám získávání textů, formátů pro zpřístupnění, autorskoprávní problematice a také nezbytné propagaci. Příspěvek byl záměrně zvolen jako jakýsi odrazový můstek pro následnou diskusi. Vzhledem k počtu účastníků (cca 30) nebylo nutné další dělení do skupin, jak jsme původně plánovali. Téma diskuse bylo rámcově stanoveno takto: pojem e-kniha, její místo ve službách knihoven, akvizice těchto dokumentů a jejich propagace. Linda Jansová v průběhu workshopu zaznamenávala postřehy z debaty, jejich digitální podoba je k dispozici on-line¹.

Myšlenek a názorů zaznělo během několika hodin mnoho a podrobněji se jim bude věnovat zvláštní článek, zde tedy jen stručně. Je třeba

rozlišovat pojem *e-knihy* (e-book) jakožto hmotného obsahu v souborech různých formátů a *e-čtečky* (e-reader), tedy HW zařízení. Na klíčovou otázku, zda se mají knihovny zajímat o e-knihy a včlenit je do svých služeb, zaznívaly vesměs kladné odpovědi. V českém prostředí jde stále o fenomén poměrně nový (mj. díky malé nabídce současné produkce v češtině od nakladatelů), v zahraničí však e-knihy v knihovnách již „zdomácněly“. Do doby, než se e-čtečky masově rozšíří (či jejich roli převezmou jiná zařízení), má smysl i jejich půjčování v knihovnách, ať už s připraveným obsahem či prázdných, vždy však s ohledem na autorský zákon. Stěžejní pro vztah autor – nakladatel – e-kniha – knihovna – čtenář je nalezení vhodného obchodního modelu služeb, který by všem zapojeným přinesl nějaký benefit – autorům a nakladatelům finanční profit, knihovnám další uživatele a uživatelům levnější a/nebo snazší přístup k e-knihám. Možným podobám tohoto „potravního řetězce“ byla věnována značná část diskuse. Na řadu přišly také obvyklé úvahy o budoucnosti tištěných knih a jejich „místě na slunci“. Pokud jde o samotný vznik e-knih, nelze pravděpodobně očekávat, že by začaly masově vznikat přímo v knihovnách, spíše zde sehraji svou roli komerční subjekty v kombinaci s veřejnou doménou pro volná díla. Výzvou do budoucna je však např. získání kvalitních plných textů z masové digitalizace, která se postupně rozvíjí v národním projektu NK ČR a MZK. Knihovnickým tématem bylo také např. to, jak vnímat a popisovat e-knihy v kontextu FRBR – jako faksimile určitého vydání, či jako nové vyjádření – vydání díla? Závěrem lze shrnout, že e-knihy se pravděpodobně do služeb českých knihoven prosadí, budou-li k tomu vytvořeny legislativní a komerční podmínky, ale také vůle a motivace ze strany knihoven. Ve všech těchto směrech bude účelné postupovat koordinovaně a nikdy nezapomínat na smysl tohoto směřování – koncového uživatele, čtenáře.

JAN KAŇKA > kanka@kfbz.cz

ODKAZY:

¹ Obrazová podoba: tinyurl.com/eknihy1, textová podoba: tinyurl.com/eknihy2

Tematická odpolední sekce *Škola základ života?* byla velmi zajímavá a otevírala knihovnické veřejnosti průhled do neznámých a asi i netušených problémů našeho školství. Zmítala se mezi nezlomným optimismem přednášejících z vysokých škol, kteří byli plni nadšení ze schopných, inteligentních, aktivních a tvůrčích studentů, a hlubokým pesimismem až depresí pedagogů z vyšších odborných škol, kteří ve stínu současného ohrožení existence vlastních učilišť, nízké úrovni studentů a minimálního zájmu uchazečů o „naš“ obor viděli budoucnost oborového vzdělávání černě. Dvě zástupkyně integrovaných středních odborných škol se ocitly někde mezi těmito póly. Se strážlivým vnímáním nejistoty do budoucna hodnotily poměrně pozitivně současnou situaci vzdělávání v oboru na svých učilištích.

Pokud se někdo domníval, že sekce naznačí řešení dlouhodobého rozporu mezi poměrně slušnou kvantitou (i kvalitou) absolventů oborových škol a tristním počtem těch, kteří nastupují do knihoven, jeho očekávání splněno nebylo, a ani nemohlo být. Oborové (stejně jako ostatní) školy příliš nezajímá, kam jejich absolventi nastupují, některé si dokonce ani jejich uplatnění nezjišťují. Důležité pro ně snad je, aby byli absolventi zaměstnatelní, jinak by to na školu vrhlo v dlouhodobém výhledu znatelný stín. A zaměstnatelní/zaměstnaní „naši“ absolventi jistě jsou. Nejdůležitější pro školu ovšem je, zda je o obor zájem, tedy zda poptávka ze strany uchazečů převyšuje nabídku či možnost jejich uspokojení; totiž počet studentů = finanční dotace. V tomto ohledu nemají zatím na rozdíl od vyšších odborných škol žádný problém vysoké školy; snad jen ten se slovem „knihovnictví“ ve svém názvu. Zájem o studium našeho (?) oboru je – a byl by možná ještě větší bez dodatku „knihovnictví“ v názvu „Informační studia a...“. Ponechme na úvaze čtenáře, proč... Katedry (ústavy, kabinety) vysokých škol v ČR v názvu ono slovo, které kdysi opravňovalo jejich zrod a existenci, na rozdíl od jiných zemí (podle informace přednášejících) zatím trpí – někteří je k naší radosti i obhajují. Vyšší odborné školy je buď vypustily (VOŠIS Praha), nebo částečně podržely (VOŠ-KISS Brno); střední školy s výjimkou brněnské, která je stále přiznává, je v názvu nemají

a vedou „knihovnictví“ jen jako jeden z nabízených oborů pod jednotným názvem daným akreditací: Knihovnické a informační systémy a služby.

Hlubší nahlédnutí do problematiky, jíž se přednášející – každý ze svého úhlu pohledu – zabývali, není na této ploše možné, ale jistě by stálo za podrobnější seriál článků z pera odborníků – např. právě přednášejících v sekci. Zmínit bychom však měli alespoň některé otázky, které z jednání (spíše implicitně) vyplynuly:

- Jaké je postavení knihoven na pracovním trhu, kolik (a jakých) volných pracovních míst průběžně nabízíme? Jsme vůbec zajímavým segmentem pracovního trhu, je ekonomicky efektivní pro takto malý segment pracovní síly produkovat ve speciálních oborových školách? Jsme schopni zaměstnat ročně tolik absolventů?
- Budou nadále existovat vyšší odborné školy? Jaké mají postavení a budoucnost v systému školství? Proč „kamenné“ univerzity neprepustily nižší vysokoškolské vzdělání (bakalariáty) těmto školám orientovaným na prakticky zaměřené vyšší vzdělání? Jaká je úroveň současného středního odborného školství, resp. vyššího školství a jak ji ovlivňuje financování škol „na žáka“ (tedy čím více studentů, tím více peněz)? Padl dokonce názor, že leckterý současný bakalář je maximálně na úrovni dřívějšího maturanta...
- Je vůbec ještě zájem o studium knihovnictví mezi příslušníky mladé generace? Je to svedbytný studijní obor? A naopak, učí se na oborových školách to, co potřebujeme pro práci v knihovnách?
- Máme jasně zformulované požadavky a potřeby pro náš obor, pokud jde o počty absolventů, jejich kvalifikaci, kompetence, úroveň vzdělání?
- Jsme schopni něčím zvýšit atraktivitu knihoven pro mladé kvalifikované absolventy oborových škol?

Otázek by byla celá řada. Mnohé z nich by v této chvíli zůstaly bez odpovědi, mnohé odpovědi by byly v současné době zjednodušující a bez reálných podkladů. Z jednání sekce však celkem jednoznačně vyplynulo, že jedna z priorit připravované koncepce knihoven na období nejbližších čtyř let, tedy koncepce celoživot-

ního vzdělávání v oboru, je prioritou pro odbornou veřejnost mimořádně důležitou a měla by jí být věnována náležitá pozornost.

Bližší informace o obsahu sekce je možné zachytit ve sborníku z konference, který se jistě v dohledné době ocitne též na webu SDRUK.

ZLATA HOUŠKOVÁ > Zlata.houskova@nkp.cz

DEN TŘETÍ

Konference Knihovny současnosti se letos konala už po osmácté, přesto se zde problematika vnitřního prostředí knihoven poprvé objevila až v roce 2009 v rámci tematického bloku Knihovna obývá město (<http://www.svos.cz/sdruku/konference-knihovny-soucasnosti/2009/clanek/knihovny-soucasnosti-2009-prezentace/>). Byly v něm prezentovány především zahraniční knihovny. Letos jsme se v bloku *Příjemné prostředí a pohodlí aneb Co s interiéry knihoven* zaměřili převážně na české knihovny a zkušenosti českých knihovnic při tvorbě interiéru.

Úvodní referát Michaely Brožové, aut. arch. z Fakulty architektury ČVUT v Praze *Příjemné prostředí a pohodlí knihoven – cíl anebo prostředek?* se zabýval hledáním optimálních kvalit vnitřního prostředí knihoven ve vztahu k jejich informační, vzdělávací a komunitní funkci. Na základě příkladů mapoval souvislosti architektury knihoven s aspekty ergonomickými, psychologickými, zdravotními, estetickými, kulturními a spirituálními. Přednášející zmínila otázku prašnosti, elektromagnetického vlnění, akustických a optických stresů, ionizace vzduchu a klimatizace. Vyzdvihla důležitost správného světla, ticha, podpory komunikace a integrace knihovny do okolí. Za základní předpoklad optimálního prostředí knihoven považuje autorka požadavek zdravého prostředí ve smyslu definice zdraví WHO, jako stavu bio-psycho-sociální pohody; v posledních letech navíc umocněným hodnotou spirituálního zdraví. Jako příklad správně postavené a vybavené knihovny představila univerzitní knihovnu v Lausanne (Rolex Learning Center), jejíž architekti obdrželi prestižní Pritzkerovu cenu za architekturu 2010. Podobné téma zvolila Zdeňka Dohnálková z Knihovny univerzitního kampusu MU v Brně. Pokud

projektanti knihoven respektují základní pravidla (nekřížení cest knihovníků a uživatelů, jednoduché orientační systémy, dobře navržené vytápění, větrání a osvětlení), můžeme si shodně s autorkou na otázku v názvu vystoupení *Může být knihovna krásná, funkční a zdravá současně?* odpovědět kladně.

Další velmi inspirativní teoretickou přednáškou přispěla do tohoto bloku Andrea Watt z Ústavu informatiky FPF Slezské univerzity v Opavě. V prezentaci nazvané *Ergonomie a pracovní prostředí v knihovnách* se zaměřila na ergonomické požadavky pracovního prostředí zaměstnanců knihoven. Posluchačům dala návod, jak si pracovní prostředí přizpůsobit tak, aby skýtalo maximum pohodlí a nezraňovalo. V závěru prezentovala výsledky pilotní studie provedené ve třech knihovnách Moravskoslezského kraje.

Libuše Nivnická si posvětila na interiéry knihovny Jiřího Mahena v Brně a podělila se o zkušenosti z rekonstrukce budovy knihovny. Velmi otevřeně uvedla kladné i záporné příklady architektonických „zásahů“. V podobném duchu se nesl příspěvek Danuše Lošťákové, která v prezentaci ukázala na změny v interiérech, k nimž došlo v následných letech po rekonstrukci Knihovny Univerzity Palackého v Olomouci. Nelze vytvořit ideální knihovnu. S měnícími se potřebami uživatelů by měly mít knihovny možnost měnit uspořádání svých vnitřních prostorů a dávat jim novou náplň. Upozornila, že dnes jsme při hodnocení vnitřního prostředí knihoven mnohem kritičtější než na konci 20. století, kdy se začaly stavět první nové budovy knihoven v České republice.

Ředitelka SVK Plzeňského kraje Ivanka Horáková nám přiblížila rekonstrukci hlavní budovy této knihovny. Knihovna sídlí v bývalém klášteře a cílem komplexní rekonstrukce vnitřních prostor bylo vybudovat volný výběr knih a s tím související nové uspořádání služeb. Za největší přínos považuje paní ředitelka realizaci studijních zón.

Příběh jedné knihovny zmapoval úspěšnou rekonstrukci budovy pro potřeby Masarykovy veřejné knihovny ve Vsetíně. Helena Gajdušková se s posluchači podělila o zkušenosti ze stěhování a z prvních let provozu. Podle průzkumu spokojenosti uživatelé hodnotí knihov-

nu jako velmi příjemné místo pro vzdělávání, oddech a relaxaci.

Jak bylo patrné z jednotlivých prezentací, i když se knihovníci snažili, ne vždy byli architekti ochotni naslouchat. Tam, kde spolupráce architektů, designérů a knihovníků fungovala, vytvořili společnými silami příjemné a inspirativní prostředí pro návštěvníky knihoven.

Nicméně problém vyšší či nižší židle a vhodný či nevhodný tvar myši bledne před zkázou mnohdy jediného kulturního stánku v obci. Vodní živel je strašný. O zatopených knihovnách na Liberecku nás ve stručnosti na začátku celého bloku informovala Dana Kroulíková,

předsedkyně Regionálního výboru SKIP Libereckého kraje. Doufejme, že i zde platí rčení *všechno zlé je pro něco dobré*, a poškozené knihovny se dočkají nejen obnovy budov, ale také moderního příjemného interiéru vybaveného vhodným pohodlným nábytkem.

Vnitřní prostředí knihoven je téma živé, stále máme co zlepšovat. I když se prioritně touto problematikou zabývá konference Knihovny a architektura (<http://library-architecture.upol.cz/2007/>), doufám, že nebude na konferenci Knihovny současnosti v příštích letech opomíjena.

EVA SVOBODOVÁ ▶ eva.svobodova@svkhk.cz

Noví nositelé medaile Z. V. Tobolky 2010

Před deseti lety byly na konferenci Knihovny současnosti předány první medaile Z. V. Tobolky. Od té doby zahajuje tento slavnostní akt knihovnickou konferenci každoročně. A bylo tomu tak i letos, kdy dvě ženy a jeden muž převzali medaile za rozvoj českého knihovnictví. Dva další ocenění bohužel nemohli z důvodu nemoci přijet, a tak B. Blažkovou zastoupila Mgr. Eva Svobodová, ředitelka SVK v Hradci Králové, a profesora J. Pánka dr. Václava Horčáková, vedoucí bibliografického pracoviště knihovny Historického ústavu Akademie věd ČR. Ta navíc přečetla vtipnou zdrcivou oceněného, kterou díky jeho svolení naleznete na dalších stránkách.

BOŽENA BLAŽKOVÁ absolvovala Střední všeobecně vzdělávací školu v Pardubicích. Dálkové studium Střední knihovnické školy v Brně, ve středisku Hradec Králové, ukončila maturitou v roce 1971. Na téže škole absolvovala v devadesátých letech pomaturitní zdokonalovací studium. Prošla řadou knihoven (Vysoká škola chemicko-technologická v Pardubicích, Okresní knihovna v Chrudimi a Pardubicích). Ve Státní (nyní Studijní) vědecké knihovně v Hradci Králové pracovala v metodickém oddělení v letech 1977–1984. V roce 2002 se sem vrátila, aby se stala šéfredaktorkou knihovnického zpravodaje *U nás*. Aktivně působí v sekci SDRUK pro informační vzdělávání uživatelů, kde využívá svých znalostí lektorky v oblastech kritického myšlení a vzdělávání dospělých.

Profesor JAROSLAV PÁNEK, Dr.Sc., ukončil studia na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, obor historie, archivnictví a slavistika v roce 1970 a záhy obhájil titul PhDr. následovaný titulem CSc. Habilitoval se v oboru dějin raného novověku, v roce 1996 byl jmenován profesorem českých a slovenských dějin. Pracoval jako archivář Státního okresního archivu v Benešově a Státního oblastního archivu v Praze, byl ředitelem Historického ústavu Akademie věd ČR, profesorem a prorektorem UK pro zahraniční vztahy. V současnosti je místopředsedou Akademie věd České republiky a také uznávaným bibliografem. Kromě čtyřsvazkové *Bibliografie historicko-vlastivědné literatury okresu Benešov z let 1979–1980* zpracoval a vydal několik personálních bibliografií osobností spjatých s Benešovem.

Ing. JIŘÍ POTÁČEK, CSc., maturoval na jedenáctileté střední škole i na střední průmyslové škole strojní. Inženýrské studium absolvoval na Fakultě strojní VUT v Brně v roce 1971 a vědeckou aspiranturu na Vysoké škole ekonomické v Praze v letech 1983–1988. Zpočátku se věnoval zavádění výpočetní techniky do praxe, zřizování výpočetních středisek, pomáhal budovat automatizované informační a řídicí systémy. Od roku 1990 působí na Mendelově univerzitě v Brně.

Do konce roku 2006 byl vedoucím Ústavu vědecko-pedagogických informací a služeb, kde se mu podařilo vybudovat moderní knihovnu a informační centrum. Nyní se věnuje informační výchově v Institutu celoživotního vzdělávání. Je zakládajícím členem Asociace knihoven vysokých škol.

Mgr. ZDEŇKA PRAHLOVÁ absolvovala v roce 1973 Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze, obor čeština a výtvarná výchova. V roce 1978 nastoupila do Městské knihovny v Praze a působí v ní dosud. V osmdesátých letech natrvalo zakotvila v oddělení akvizice a zakrátko se stala také vedoucí tohoto útvaru. Výraznou měrou se zasadila o vybudování promyšleného a výborně fungujícího systému nákupu knihovního fondu pro celou síť poboček Městské knihovny v Praze, který je založen na centralizaci a současně na vzájemné spolupráci jednotlivých knihoven. Je uznávanou partnerkou významných knižních distribucí a nakladatelství v ČR i zahraničí a své bohaté zkušenosti pravidelně předává na nejrůznějších seminářích.

PhDr. DAGMAR SVATKOVÁ absolvovala gymnázium, dvouleté nástavbové studium na střední knihovnické škole a Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze, katedru vědeckých informací a knihovnictví, kde obhájila doktorát v roce 1980. Celý svůj život věnovala knihovnictví a práci v knihovně. V letech 1965 až 2009 (s výjimkou období 1977 až 1990, kdy působila ve Státní vědecké knihovně v Plzni) pracovala v Knihovně města Plzně, od roku 1990 jako její ředitelka. Za jejího vedení došlo k výraznému upevnění pozice knihovny v rámci městských institucí a v očích politiků. Od roku 1980 se věnuje vzdělávání knihovníků, v Plzni se výrazně zasloužila o akreditaci studia knihovnictví na Západočeské univerzitě, kde rovněž sama vyučuje.

(abr) Foto archiv oceněných osob

Dignus est operarius mercede sua

(Poděkování knihovníkům od jejich nehodného kolegy)

Dámy a pánové, už dlouho mě nic nepřekvapilo a tak příjemně jako dopis paní ředitelky Kádnerové z 25. června 2010. Prošel jsem ho několikrát, abych se ubezpečil, že jsem neztratil základy čtenářské gramotnosti. A kladl jsem si otázku: Medaile Zdeňka V. Tobolky – mně? Jak je to možné, vždyť jsem neudělal v oboru knihovnictví nic, co by za takové ocenění stálo. To, že jsem jako začínající archivář založil a uspořádal knihovnu Okresního archivu v Benešově, to přece dokázali i jiní; že jsem trochu pracoval v oboru historické bibliografie, to se také nevy-myká běžným měřítkům regionálních badatelů. A že jsem později v různých profesionálních po-

staveních podporoval práci knihovníků a bibliografů, to přece patřilo k mým základním povinnostem. Jedinou polehčující okolností jsem našel v tom, že mám knihy rád a že i v době nastupujících elektronických nosičů jsem podle svých sil podporoval jejich vydávání a s pošetilou vášní bibliofila jsem shromáždil dost velkou soukromou knihovnu.

Jenže jak tyto drobtý přiřadit ke jménu a k úžasnému výkonu Zdeňka V. Tobolky? Vždyť jeho jméno mě provázelo po celý profesionální život. Už v časném mládí jsem četl jeho spisy, z nichž mnohé mám ve své knihovně, a jako student jsem pro Slovanský ústav excerpoval jeho

časopisecké texty. Takřka denně беру do ruky jeho *Knihopis* a věděně využívám poznatků, jež pro další generace shromáždil v dobách, kdy počítače nahrazovalo nekonečné pracovní úsilí, kázeň a vědomí zodpovědnosti za dosažení cíle. Vždy jsem obdivoval rozsah díla tohoto velkého muže, který byl schopen vstoupit i do politiky, aniž by to negativně poznamenalo jeho mohutné, encyklopedicky pojaté dílo.

Teprve v tomto kontrastu jsem si vybavil prohršky, které mám na svém životním kontě ve vztahu ke knihovnám. Největšího jsem se dopustil už jako student, když jsem v přestávkách mezi přednáškami na filozofické fakultě odbíhal do Klementina, abych tam mohl v klidu číst. Všeobecná studovna bývala ve druhé polovině šedesátých let přeplněná, kdežto do studovny vědeckých pracovníků jsme ještě nesměli. Nejspolehlivější útulek skýtala poloprázdná studovna rukopisů s výhledem do nádvoří obrostlého planou révou. Na tamních širokých stolech bylo možné rozložit si knížky a papíry, a přenést se do jiného světa. Jednou jsem tam přišel notně vyhladovělý a z nezbytí jsem ze sáčku vytáhl jablko a zakousl se do něho. V tu chvíli nade mnou stála paní doktorka Emma Urbánková, jejíž nevelká postava vyrostla do nadlidských rozměrů bohyň, chránící vlastním tělem rukopisné bohatství českého státu před nájezdem barbarů. „Vy se tady opovažujete jíst?! Co kdyby před vámi ležel Kodex vyšehradský?“ Marné byly omluvy, že na stole jsou jen moje papíry, nardarmo zněly omluvy, že se to už nikdy nestane. „Já vám zakážu vstup do Klementina – a taky do všech vědeckých knihoven v Československu! Už ani nedostudujete...“, hrměl hlas rozhněvané bohyň české kodikologie, jejíž svatyně jsem se tak nešetrně dotkl. Jako spráskaný pes jsem si sbalil své papíry, a když se paní doktorka uchýlila do rukopisného trezoru, rychle jsem se vytratil. Naštěstí trestající ruka i paměť záhy

umdlela a já jsem žádným zákazem postižen nebyl. Po nějaké době jsem se stal opět pravidelným návštěvníkem studovny rukopisů, ale na důrazné poučení jsem si dobře pamatoval.

Jiných poklesků jsem se dopustil asi o dvacet let později. Tenkrát se mi dvakrát po sobě naskytla možnost získat krásný soubor knih, ale můj tehdejší malý byt byl publikacemi tak zoufale přeplněn, že jsem si to nemohl dovolit. Po smrti významné překladatelky z jihoslovanských jazyků Anny Urbanové jsem o ní napsal životopisnou studii a její rodina mi z věčnosti nabídla, ať si vezmu cokoli z její knihovny. Mohl jsem přijmout jen pár jazykových slovníků, ačkoli se mi nesmírně líbila její sbírka biblí v klasických a slovanských jazycích. Nikdy nepřestanu litovat, že jsem se jí tehdy neujal – nejspíš se rozplynula v antikvariátech nebo jinak zanikla. Totéž se týkalo veliké knihovny mého učitele slavistiky a otcovského přítele Otona Berkopce, který mi odkázal svou bibliotéku v Lublani. Na sklonku osmdesátých let jsem neměl možnost knihy převzít, a tak jsem se dědictví vzdal. Naštěstí tento vzácný soubor skončil ve slovinských veřejných knihovnách a byl pro budoucnost zachráněn. Ale srdce bibliofila znovu krvácelo...

Dámy a pánové, poprvé jsem se vám takto vyznal ze svých knihovnických poklesků. Neboť i celoživotní láska ke knihám byla v mém případě provázena trestuhodným jednáním. Pokud byste je nepokládali za příliš přitěžující okolnost, směl bych snad přijmout vzácné ocenění – Medaili Zdeňka V. Tobolky – nikoli jako výraz zásluh, nýbrž jako výraz vašeho odpuštění mých knihovnických prohřešků. Jako výraz Vašeho přátelského vztahu ke kolegovi, který se sice nestal než svým vlastním bibliotékářem, ale který má knihy a knihovny upřímně rád.

Ze srdce Vám za tento vzácný dar děkuji.

JAROSLAV PÁNEK

DO ČÍSLA přispěli

Mgr. Zlata Houšková – NK ČR, Praha • Ing. Jan Kaňka – Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně • PhDr. Zdeněk Kuchyňka – Sládečkovo vlastivědné muzeum v Kladně • Mgr. Naděžda Nová – NTK v Praze • Mgr. Alena Otrubová – Městská knihovna v Táboře • PhDr. Vít Richter – NK ČR, Praha • PhDr. Radka Římanová – NTK v Praze • Mgr. Klára Sušická – Městská knihovna v Praze • Mgr. Eva Svobodová – Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové • BBus. Eva Štíbrová – Knihovna K. H. Máchy Litoměřice • Lidmila Šviková – JVK v Českých Budějovicích • Ivana Troupová – Městská knihovna v Českém Krumlově • Daniela Wimmerová – SKIP regionu jižní Čechy

CO VENKOVSKÉ KNIHOVNY UMĚJÍ A MOHOU?

Na tuto otázku si v polovině září již pošesté odpověděli knihovníci venkovských knihoven z celé České republiky. Hostitelem jejich letošního setkání byla Obecní knihovna v Pavlovicích u Přerova (Knihovna roku 2008). Do příprav se tu zapojila téměř celá vesnice a setkání se stalo prestižní záležitostí i pro představitele obce. Akce již tradičně proběhla za finanční podpory Ministerstva kultury ČR a za pomoci Svazu knihovníků a informačních pracovníků (Sekce veřejných knihoven).

Účastníci se sjeli do Přerova a svůj pobyt na Moravě zahájili exkurzí v městské knihovně, kde je přivítal ředitel Ing. Pavel Cimbálník, který je seznámil s rozmanitou činností přerovské knihovny. Jejich velkým problémem jsou nevyhovující prostory, ale zdá se, že se situaci v blízké budoucnosti přece jen podaří vyřešit. Následovala příjemná procházka městem a návštěva Muzea Komenského. Zde si mnozí vzpomněli na svá školní léta, když procházeli expozicemi věnovanou škole a J. A. Komenskému. Program pokračoval návštěvou Obecní knihovny v Radslavicích (tato knihovna byla již dvakrát nominována do celostátního kola soutěže Knihovna roku). Zde knihovnické přivítala knihovnice Lada Veselá, která patří mezi pravidelné účastníky těchto setkání. Velice ráda se podělila s přáteli o své zkušenosti. Večer pokračoval v duchu osobnosti J. A. Komenského přednáškou **Komenský a knihy**, v podání pracovníka muzea Mgr. Lubora Maloně. Vyvrcholením večera bylo promítání DVD z předchozího setkání, které se uskutečnilo v loňském roce v Borech (Kraj Vysočina) a které natočil a připravil Miroslav Bláha z Kostomlat pod Milešovkou (Knihovna roku 2004), který je dalším pravidelným účastníkem a neúnávným dokumentátorem knihovnických setkání.

Druhý den prožili knihovníci v Pavlovicích u Přerova. Dopolední odborný program byl věnován **deseti letům spolupráce Svazu knihovníků a informačních pracovníků se Spolkem pro obnovu venkova**. Nejprve Mgr. Zlata Houšková

(Národní knihovna ČR) přiblížila aktivity Svazu knihovníků a informačních pracovníků a následně tajemnice Ing. Marcela Harnová seznámila přítomné s činností Spolku pro obnovu venkova. Bylo připomenuto, že oba spolky již déle než 10 let dobře spolupracují a podílejí se na úspěšném rozvoji kulturního života na našem venkově. Nezanedbatelná je účast knihovníků v hodnotitelských komisích soutěže Vesnice roku. V průběhu spolupráce se také výrazně změnil vztah zřizovatelů ke knihovnám. Prestižní záležitostí se stává i účast v soutěži Knihovna roku. Následovala panelová diskuse, kterou moderovala Mgr. Milena Kodýmová (knihovnice Pravdovy knihovny v Jarošově nad Nežárkou a členka celostátní hodnotitelské komise soutěže Vesnice roku). Obsahem diskuse byla spolupráce samosprávy a knihoven v malých obcích, účast v soutěžích Vesnice roku a Knihovna roku. Besedy se zúčastnilo sedm starostů – Bohumil Rod (Jarošov nad Nežárkou), Vlastimil Bia (Pavlovice u Přerova), Jiří Řezníček (Tučín), Stanislav Sedláček (Sepekov), Stanislav Jemelík (Radslavice), Karel Trnečka (Protivanov), Jaromír Dohnal (Soběchleby). V průběhu diskuse se mezi obecními představiteli objevili ještě další tři starostové, kteří se také aktivně zapojili do debaty.

Pan starosta Jiří Řezníček z Tučína následně představil ve své prezentaci zajímavou činnost Vesnice roku 2009 a pozval všechny k návštěvě obce. Ta se uskutečnila v sobotu dopoledne. Knihovnice Kateřina Trundová z Obecní knihovny v Protivanově (Knihovna roku 2009) pohovořila o široké škále akcí své knihovny, která je současně i informačním centrem obce. Také ona pozvala

všechny na setkání v roce 2011. Odborného programu se měli možnost také účastnit knihovníci z blízkého okolí. Akci navštívilo téměř 100 knihovníků a zástupců samosprávy.

Znovu se potvrdilo, že setkávání venkovských knihovníků má širší rozměr. Vznikají zde pevné přátelské vazby. Knihovníci průběžně komunikují i během roku. Vyměňují si zkušenosti a dokáží si i vzájemně pomoci, když je třeba. Konkrétním příkladem je cílená pomoc v době záplav z jihočeského Brloha do severočeské Višňové – pomoc, která se uskutečnila díky domluvě dvou venkovských knihovnic – Marty Tomanové a Hany Severové.

Také v Pavlovicích se projevila solidarita a dlouholeté přátelství, když byla uspořádána sbírka pro častého účastníka našich setkání, knihovníka Zdeňka Pavlíčka z Heřmanic (okres Frýdlant), kterého v létě postihla povodeň. Celkem bylo vybráno cca 10 000 Kč. Pamětní list podepsaný všemi účastníky spolu s vybranou hotovostí byly Z. Pavlíčkovi odeslány.

Odpoledne knihovníci navštívili pavlovickou knihovnu, kde jim knihovnice Danuše Sklenářová v reálu předvedla, co všechno může venkovská knihovna podnikat. Vycházka pokračovala objevováním krás Pavlovic a blízkého okolí. Vše bylo dopl-

něno ukázkami kulturních aktivit místních občanů. Večerní posezení v kulturním domě zpestřilo hudební a taneční vystoupení pavlovických dětí.

Poslední den setkání navštívili knihovníci obec Tučín, svezli se vláčkem Tučolínem a nevynechali ani obecní knihovnu, kde jim o svých aktivitách povídala knihovnice Marta Rychlíková. Všichni obdivovali hlavně krásné batikované šály a šátky, které vznikly při jedné „výtvarné dílně“. Potom se pokračovalo do Lipníka nad Bečvou. Přesto, že byla sobota a knihovna neměla otevřeno, čekala na vzácné hosty ředitelka Marcela Střelcová. Ti si knihovnu prohlédli s velkým zájmem, seznámili se s její činností, prostory a realizovanými projekty. Nejvíce je zajímal výkon regionálních funkcí a spolupráce s venkovskými knihovnami a jejich zřizovateli. Diskuse probíhala ve výstavním sále Domečku v příjemné atmosféře výstavy k 110. výročí založení ZŠ Osecká 315. Následovala krátká procházka městem s průvodcem.

Čas se naplnil a setkání bylo u konce, jako vždy i tentokrát vše uběhlo rychle. Znovu jsme se přesvědčili, že je toho hodně, co venkovské knihovny umějí a mohou...

Příště se sejdeme opět na Moravě. V září 2011 bude knihovnický hostit Protivanov.

Anketa hodnotících komisařů v krajském kole soutěže Vesnice roku

KNIHOVNÁM V MALÝCH OBCÍCH

SPOLEČNÉ OTÁZKY:

1. Můj vztah k venkovu...
2. Jak má (podle mého názoru a mých zkušeností) vypadat „správná venkovská knihovna“ – co tam nesmí chybět?
3. Mé zkušenosti se soutěží Vesnice roku – co se mi líbí, co mne inspiruje a co mi naopak vadí či dokonce chybí?

Jméno: MILENA KODÝMOVÁ
Profese (funkce): knihovnice
Knihovna: Pravdova knihovna Jarošov nad Nežárkou
Kraj: Jihočeský
Jak dlouho působím ve funkci komisaře: od roku 2000,

tedy od samého vstupu SKIP do soutěže Vesnice roku.

1. Od narození žiji na venkově a cítím se tu být doma, jsem venkovanka tělem i duší a snažím se také být něco platná, „venkovskou“ knihovnicí jsem od roku 1967.

2. Musí to být místo, kam lidem stojí za to zajít a pobýt tam v příjemném prostředí i atmosféře. Místo, které skýtá možnost nejrozmanitějšího poznání, získání informací nebo alespoň rady, jak se k nim dostat. Místo setkávání s ostatními a vzájemného obohacování. Lidé musí mít jistotu, že v knihovně provozní doba platí a obsluha je vždy ochotná pomoci.

3. Líbí se mi možnost poznávat život lidí v celé republice a inspiruje mě jejich kreativnost, chuť měnit k lepšímu svůj domov i zdravý patriotismus. Vadí mi nezdravé ambice představitelů některých soutěžících obcí a z toho vyplývající jejich podezíravost vůči práci a hodnocení komisařů. Chybí mi

čas vracet se tam, kde mě cokoli oslovilo, a být dále v kontaktu s lidmi, kteří se o to zasloužili.

Anketu připravila **DANIELA WIMMEROVÁ**

> Wimmerova.D@seznam.cz

Foto archiv respondentky

REGIONÁLNÍ FUNKCE V PRAXI

V minulém čísle Čtenáře jsme otiskli článek Ladislavy Zemánkové zabývající se hodnocením výsledků výkonů regionálních funkcí v celostátním kontextu, porovnáním jejich vývoje, úspěchů i problémů během posledních pěti let. Na tento základní materiál bychom chtěli navázat seriálem, který by přinášel „krajské speciality“ a praktické zkušenosti ze spolupráce knihoven v jednotlivých krajích ČR, nabídl by ostatním inspirující náměty pro obohacení vlastní činnosti.

DNES SE PŘEDSTAVUJE JIHOČESKÝ KRAJ 1.

Jihočeský kraj leží při jižní hranici České republiky s Rakouskem (Horní a Dolní Rakousko) a Spolkovou republikou Německo (Bavorsko). Má rozlohu 10 057 km², což je 12,8 % rozlohy ČR. V jejím rámci patří mezi málo obydlené území; v současnosti má celkem 623 obcí, z toho 53 se statutem města. Žije zde 637 643 obyvatel. Hustota obyvatel je nejnižší v ČR (63,4 osob/km²). Jihočeský kraj se sídlem v Českých Budějovicích je vymezen územím bývalých okresů České Budějovice, Český Krumlov, Jindřichův Hradec, Písek, Prachatice, Strakonice a Tábor.

KNIHOVNY V JIHOČESKÉM KRAJI

V kraji je 553 veřejných knihoven, které se aktivně účastní rozvoje života jižních Čech. Významným pomocníkem je i regionální organizace Svazu knihovníků a informačních pracovníků (SKIP). Od počátku vzniku Jihočeského kraje spolupracují zástupci SKIP s krajskou samosprávou. Podíleli se na přípravě zásadního dokumentu **Program rozvoje Jihočeského kraje** (plán rozvoje regionu do roku 2013) a stále mají svého zástupce v Krajské výběrové komisi Programu obnovy venkova.

O důležitosti vzájemné spolupráce a koordinace kroků pro další rozvoj knihovnictví v kraji knihovníci vůbec nepochybují. Jen díky této strategii se podařila zásadní změna nejen v náplni práce těchto institucí, ale hlavně ve vnímání jejich služeb v očích veřejnosti a zřizovatelů.

Knihovny v Jihočeském kraji se postupně mění v informační a komunitní centra. V některých případech slouží i jako *informační centrum obce*, čímž významně pomáhají při rozvoji cestovního ruchu. V malých obcích bývá mnohdy knihovna přirozeným centrem dění, je nemožné, aby se plně nepodílela na všem, co se v obci děje – ať už jako organizátor nebo spolupřátel.

V průběhu uplynulých let se podařilo realizovat několik zajímavých projektů. Na všech společně spolupracovaly knihovny regionu a SKIP. Navzájem se ovlivňovaly a doplňovaly, a tak nelze jejich činnost oddělit. Spíše můžeme konstatovat, že se projekty opravdu podařily díky dobré vzájemné spolupráci.

Knihovnické veřejnosti je znám projekt **Knihovna – informační centrum obce**. Jednalo se o rekvalifikační kurz (proběhly dva ročníky v r. 2001 a 2003), na jehož realizaci spojily své síly Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích, pověřené knihovny v bývalých okresních městech a samospráva vybraných obcí. Vše probíhalo za spolupráce s Úřady práce v daných lokalitách. Rekvalifikace knihovníků byla cílená, teorii přednášeli fundovaní odborníci v JVK a praxe probíhala na budoucím pracovišti rekvalifikantů v přihlášených knihovnách. Okresní metodici měli za úkol sledovat průběh praktické výuky. Absolventi tohoto kurzu se v praxi osvědčili, je to možné zjistit i z jejich umístění v krajském kole soutěže **Vesnice roku**. V roce 2002 zvítězila Místní lidová knihovna v Sepkově, která postoupila do celostátního kola soutěže Knihovna roku, kde získala i titul **Knihovna roku 2002**. V dalších letech patřilo vítězství Místní knihovně v Horní Stropnici (2003 – v celostátním kole oceněna zvláštním uznáním MK ČR), Obecní knihovna Božetice (2005 – také držitelka zvláštního uznání MK ČR) a Obecní knihovna v Besednici (2006). V letošním roce se do nominace v kategorii „základní knihovna“ dostaly dokonce dvě knihovny z Jihočeského kraje – Obecní knihovna v Bernarticích a Místní lidová knihovna Dolní Dunajovice.

V roce 2002 proběhl pod patronací SKIP průzkum **Využití veřejných knihoven pro rozvoj kultury a cestovního ruchu**. Na zjištění stávající situace vybavení knihoven (prostory, počítačová technika, připojení k internetu, provozní doba, personální obsazení) se podílely knihovny regionu a firma DEMA. Výsledek průzkumu posloužil jako jeden z podkladů k vypracování strategie rozvoje jihočeských knihoven.

Posledním zajímavým projektem, který byl realizován v roce 2009 je **Rozšíření knižního fondu** (Mikroregion Jindřichohradecko), zaměřený na nákup nových knih, a tím zkvalitnění a modernizaci fondu malých knihoven.

Knihovny a knihovníci v Jihočeském kraji nespoupracují jenom mezi sebou, ale mají zájem o navázání kontaktů s dalšími zajímavými subjekty v regionu. Dobrým příkladem je i krajské kolo soutěže **Vesnice roku**, které se již více než deset let neobejde bez jejich účasti. Každoročně se na realizaci soutěže společně podílejí Spolek pro obnovu venkova (SPOV) a SKIP. Svým dílem přispívá i Jihočeská vědecká knihovna, která v rámci RF vydává „skládačku“, kde informuje o vítězné knihovně v regionu, která získává diplom, vyšívanou stuhu a finanční odměnu ve výši 20 000 Kč. (Stejně jako pro celostátního vítěze ji již několik let vyšívá členka jihočeské regionální organizace SKIP Anďela Tomanová.) Postupem času tak vzniká galerie dobře fungujících jihočeských knihoven. Ocenění je vždy předáváno při příležitosti slavnostního vyhlášení krajského kola soutěže Vesnice roku.

Propagace krás jižních Čech a práce knihoven (hlavně těch menších) tvoří náplň dvou, dnes již velmi populárních akcí – **Literární Šumava a Malé podzimní setkání**. Obě probíhají pod patronací jihočeské regionální odbočky SKIP pro knihovníky z celé republiky a jejich cílem je hledání zajímavých námětů pro činnost knihoven (na organizaci té první se pravidelně střídají se členy Plzeňského kraje). Velmi často se jedná o poznávání regionální literatury a vazby na historii a krásu regionu.

EKONOMICKÁ SITUACE A BUDOUCNOST

Také našemu regionu se v poslední době nevyhnula ekonomická krize. Projevuje se snížením příspěvků, které zřizovatelé poskytují na činnost knihoven. Je to nemilé, protože tím může utrpět dlouhodobě zavedená úroveň poskytovaných služeb. Paradoxně se negativně projeví i standardy knihovnických činností (někteří zřizovatelé mají pocit, že není třeba standardy „převyšovat“ a nutí knihovníky „ubrat ze své nabídky“). Tato situace oživila potřebu vícezdrojového financování pro provoz knihoven (hodně se o něm mluvilo v 90. letech minulého století).

V této souvislosti by možná stálo za to, aby se poněkud pozměnila práce metodiků – především při hledání finančních prostředků pro činnost „venkovských knihoven“. Pokud bychom tuto činnost pojali komplexněji, zdůraznili ji jako samozřejmou součást života obce, jistě by se našly gran-

tové programy, které vyhláší Ministerstvo pro místní rozvoj v rámci **Programu obnovy venkova**. Stejně tak užší spolupráce se SPOV otevírá nové formy činnosti. Vznikl by také nový prostor pro účinnější spolupráci knihoven a samosprávy.

Toto shrnutí zdaleka nemůže obsáhnout všechny formy zajímavé práce jihočeských knihoven. Jak

bylo již uvedeno, důležitý je vzájemný respekt a ochota spolupracovat. I když se občas objeví překážky, jihočeští knihovníci udělají vše pro to, aby se knihovny rozvíjely a jejich čtenáři odcházeli spokojeni a rádi se s důvěrou zase vraceli.

DANIELA WIMMEROVÁ > Wimmerova.D@seznam.cz

SÍŤ KNIHOVEN A ZAJIŠTĚNÍ REGIONÁLNÍCH FUNKCÍ V JIHOČESKÉM KRAJI

Pokud mluvíme o síti knihoven, měli bychom si uvědomit, že se jedná především o spolupráci, vzájemnou komunikaci a o lidi. Rozhodně by spolupráce knihoven nemohla fungovat bez dobrých vzájemných kontaktů, bez dobré vůle ze všech stran a bez ochoty pomoci si navzájem.

Knihovníci mají štěstí, že jejich pracovní prostředí není konkurenční. Většina z nich se ochotně podělí o své zkušenosti, je ráda za využití jimi vytvořených besed, poradí kolegům či spolupracuje. Tady rozhodně platí – víc hlav, víc rozumu.

V Jihočeském kraji přes všechny změny v posledních dvaceti letech – různé transformace, změny zřizovatelů či toku financí – nepřestala síť veřejných knihoven a metodická pomoc fungovat, i když někdy byla značně utlumena či finančně ne zcela podpořena. A tak jsme v době Prostějovské výzvy (duben 2001 – pozn. red.) a vyhlášení **Programu podpory zajištění regionálních funkcí knihoven** (usnesení vlády ČR ze 16. ledna 2002 č. 68) nemuseli začínat s budováním sítě knihoven, jen jsme navázali na stávající situaci a díky vyšší finanční podpoře jsme vše mohli zlepšovat.

Síť veřejných knihoven Jihočeského kraje tvoří Jihočeská vědecká knihovna jako krajská knihovna, devět pověřených knihoven, 74 knihoven s profesionálním knihovníkem, tj. knihovníkem, jehož pracovní úvazek je vyšší než 15 hodin týdně a 469 knihoven s neprofesionálním knihovníkem (jeho úvazek je nižší než 15 hodin týdně).

Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích poskytuje krajské regionální funkce a vše-

chny RF pro region České Budějovice. Na základě smluv pověřuje devět základních knihoven výkonem RF – městské knihovny v Českém Krumlově, Dačicích, Jindřichově Hradci, Milevsku, Písku, Prachaticích, Strakonících, Táboře a Třeboni.

Mezi krajskou knihovnou a knihovnamí pověřenými výkonem RF na jedné straně a základními knihovnamí na straně druhé fungují kooperační vazby, jejichž obsah je vymezen zejména výkonem RF. Zajištění poradenské a konzultační činnosti a vzdělávání zaměstnanců knihoven, pořádání seminářů a porad je určeno pro všechny typy základních knihoven v kraji. Poskytování ostatních typů RF – jako je tvorba, distribuce a oběh výměnných fondů, pomoc při revizi a aktualizaci knihovnických fondů atd. – se v praxi omezuje na menší knihovny provozované obcemi. Přesto každá obsluhovaná knihovna regionu může požádat o jakoukoli službu, kterou pověřená knihovna či krajská knihovna nabízejí.

POMOC OBSLUHOVANÝM KNIHOVNÁM

V praxi toto oficiální vyjádření znamená, že jak krajská, tak všechny pověřené knihovny pomáhají obsluhovaným knihovnám tak, aby i v nich byly poskytovány služby v co největším rozsahu, aby i uživatelé knihoven v nejmenších obcích dostali knihu, článek, informaci, kterou potřebují, a aby se i nejmenší knihovny staly místem, kam uživatelé budou chodit s vědomím, že jim bude poskytnuta

kvalitní služba. Poradenská služba metodiků dnes začíná seznámením se s vedením knihovny, se základy knihovnických technik. Vzhledem k tomu, že 98 % knihoven Jihočeského kraje má počítač a připojení k internetu, metodik musí umět poradit s obsluhou počítače, odstranit nejběžnější závady, pomoci se zajištěním jeho bezpečnosti. Školení a semináře se nesoustřeďují jen na literaturu a knihovnictví, ale také na základy počítačové gramotnosti, na možnosti internetu a jeho využití knihovníky i čtenáři.

K tomu, že většina jihočeských knihoven má k dispozici počítač a přístup k internetu, vedla dlouhá a poměrně složitá cesta. Vše začínalo programem **RISK** (Rozvoj internetových služeb knihoven) a **VISK 3** (Veřejné informační služby knihoven – Informační centra knihoven), pokračovalo **Projektem internetizace knihoven (PIK)** Ministerstva kultury ČR (později ministerstva informatiky a vnitra). Protože především pro malé obce byl problém pořídit do knihoven počítače, zpracovali jsme v jižních Čechách **Projekt internetizace knihoven Jihočeského kraje**, v rámci kterého bylo zakoupeno 259 počítačů do 255 knihoven zřizovaných 221 obcí. Takhle to zní krásně, ale stojí za tím spousta práce.

Projekt se začal připravovat v létě roku 2005, kdy bylo třeba oslovit obce, jejichž knihovny počítač neměly a přesvědčit je, že pro ně bude přínosem, když se do projektu zapojí. Dále byl projekt s pomocí regionální rozvojové agentury RERA, zaměstnanců krajského úřadu Jihočeského kraje a metodických Jihočeské vědecké knihovny připraven a podán do **Společného regionálního operačního programu (SROP)**. Projekt byl připraven kvalitně a mohlo dojít k jeho realizaci. Bylo tedy třeba podepsat smlouvy se všemi 221 zřizovateli, vypsát výběrové řízení na dodání techniky a následně připravit a rozvézt 259 počítačů na určená místa.

V létě 2006 jsme si oddechli, že jsou počítače na místě, ovšem vzápětí jsme zjistili, že to byl jen začátek. Následovalo proškolení knihovníků v práci s počítačem. Umíte si představit organizaci školení pro 255 knihovníků (především neprofesionálních) tak, aby všem vyhovoval termín a dvakrát za sebou se dostali do krajského města i z nejdlejších obcí? Další etapa v podobě postupného připojování počítačů k internetu by zabrala hodně řádek. Snad stačí zmínit, že koordinace, upomínání, kontrola, doplňování podkladů a konzultace se

společností Telefónica O2 jako přípojovatelem a ministerstvy jako garanty projektu internetizace knihoven se táhly víc než tři roky. Když jsme na konci loňského roku zjistili, že máme všechny knihovny, které o připojení k internetu přes PIK žádaly, opravdu připojené, byla to radost i úleva. Teď ještě musíme zajistit udržitelnost projektu celých pět let – tedy do léta 2011 a hlavně pomáhat knihovníkům malých knihoven techniku obhospodařovat, udržovat, zabezpečovat a používat. Většina metodických se tímto projektem stala i časově počítačovými odborníky.

ZAVÁDĚNÍ AUTOMATIZOVANÉHO KNIHOVNÍHO SYSTÉMU

Protože knihovníci nemohou a ani nechtějí zůstat stranou současného vývoje techniky, začal se do knihoven zavádět automatizovaný knihovní systém (AKS), v jižních Čechách především LANius a později Clavius. (O jeho postupu si můžete přečíst v samostatném článku.) S automatizací nejprve začaly krajská a pověřené knihovny, poté se připojily knihovny s profesionálními knihovníky, ale automatizace pokračuje dál. Již v sedmi regionech běží nebo začíná AKS **Clavius REKS**, tedy regionální automatizovaný knihovní systém. (O jeho zavádění a využití v českokrumlovském regionu se dozvíte víc také v samostatném článku.)

Technika se dál vyvíjí, internetizace pokračuje, je potřeba knihovny prezentovat nejen ve svém okolí, ale také na internetu. Krajská a pověřené knihovny tvoří vlastní webové stránky. Jak roste jejich návštěvnost a využití, vystavují seznamy či adresáře knihoven, kterým poskytují regionální funkce. Ale doba si žádá své a i menší knihovny by měly být na internetu prezentovány. Prvně se informace o nich i pro ně objevují na stránkách krajské knihovny, dále na stránkách pověřených knihoven. Poté krajská knihovna v rámci školení počítačové gramotnosti učí tvorbě webových stránek. Objevují se první vlašťovky v podobě prezentací profesionálních knihoven, případně informace o nich na stránkách, jež zřizují obce či města. Jihočeská vědecká knihovna pořádá v roce 2008 seminář **Jihočeské knihovny na webu**, kde seznamuje nejen s už existujícími webovými prezentacemi, ale také s možností vytvoření stránek podle šablony. Jednu pro malé knihovny nabízí Knihovna města Hradce Králové, další portál www.estranky.cz. Po-

krajuje další řada školení, učení a tvorby. Webových stránek jednotlivých knihoven postupně přibývá (na aktuální situaci se můžete podívat v seznamu knihoven Jihočeského kraje na http://www.cbvk.cz/index.php?lang=CZ&s=knihovny&pg=s_eznamknihoven).

Následným krokem je zveřejňování on-line katalogů a poskytování on-line služeb knihoven. I tady pomocí dotačního programu VISK 3 a zavádění AKS Clavius REKS stále přibývají knihovny, které vystavují svůj on-line katalog. Ale také to zvyšuje požadavky na metodiky, které většinou mají zavádění zmíněného automatizovaného knihovního systému na starosti a ve spolupráci s malými knihovnami on-line katalogy tvoří a udržují.

Mezi další poradenskou činnost pověřených knihoven patří např. jednání se zřizovateli knihoven, snaha o zlepšení prostor knihoven, zabezpečení standardů poskytování knihovnických služeb. Ne v každé obci jsou osvětlení zastupitelé, kteří uznávají důležitost a potřebnost knihovny a jejích služeb, je nutné podporovat knihovníky a přesvědčovat zřizovatele, že provoz knihovny je prospěšnou službou pro občany.

ŠIROKÁ ŠKÁLA POMOCI POVĚŘENÝCH KNIHOVEN

Knihovny poskytující regionální funkce pořádají pro obsluhované knihovny školení a řadu seminářů. O některých jsem se již zmínila, ale rozsah témat je mnohem širší. Pravidelná nabídka se objevuje na stránkách krajské knihovny, školení pořádají i jednotlivé pověřené knihovny. Knihovníci z profesionálních knihoven se většinou sejdou v pověřené knihovně, knihovníci z knihoven neprofesionálních je někdy nutné školit individuálně, protože jim časové možnosti neumožňují přijít v dopoledních hodinách. Zajímavé je také vzájemné vyměňování zkušeností (viz článek *Setkávání knihovníků Strakonicka*).

V loňském roce se začalo zase více mluvit o oživení informatického vzdělávání v knihovnách. Mění se společnost, technika v minulých letech prošla obrovským vývojem a rozšiřuje možnosti vyhledávání informací, proto je potřeba stávající informatickou výchovu v knihovnách přizpůsobit situaci. Kromě celostátních seminářů, které na toto téma proběhly v minulých dvou letech, připravila Jihočeská vědecká knihovna seminář pro jihočeské

Foto archiv D. Wimmerové

knihovny. Nebyl to pouze teoretický seminář, byly na něm předvedeny některé zajímavé lekce z jednotlivých knihoven jako inspirace pro ostatní. Protože měl veliký ohlas a úspěch, bude se v letošním roce opakovat.

Vše zmíněné by se dalo zařadit mezi poradenskou, konzultační a vzdělávací funkci knihoven poskytujících RF. Ale tím to zdaleka nekončí. Začátek roku nám pravidelně zpestřují statistiky. Říká se, že *statistika nuda je, má však cenné údaje*... Zpracovat každoroční statistický výkaz pro Ministerstvo kultury ČR a jím zřizované Národní informační a poradenské středisko pro kulturu (NIPOS) je těžkým úkolem pro knihovníky menších obcí i pro metodiky, které s tím pomáhají. A to nemluvě o neustálých změnách a úpravách výkazů. Při zpracování pověřeným knihovnám již pomáhá technika, tam kde je v knihovně AKS, je statistika jednodušší, ale přesto je na začátku roku trestem pro většinu metodických. Má však opravdu cenné údaje, ze kterých lze vycházet při další činnosti (viz **Přehled činnosti veřejných knihoven Jihočeského kraje** na http://www.cbvk.cz/files/regionfce/reg_fce/Prehled_cinnosti_2009.pdf).

Mezi základní služby, které poskytujeme obsluhovaným knihovnám, patří tvorba výměnných fondů, příprava souborů knih a jejich distribuce do knihoven. Je to služba jistě ekonomická a obsluhovanými knihovnami vítaná. Není třeba nakoupit tolik exemplářů jednotlivých knih, když knihovna ví, že si může nové knihy vypůjčit pomocí těchto souborů. I knihovna, které zřizovatel neposkytuje prostředky na nákup knihovního fondu, může čtenářům nabízet stále nové tituly. Za osm let, kdy dostáváme dotaci na poskytování regionálních funkcí, bylo v Jihočeském kraji nakoupeno 155 460 knihovních jednotek do výměnných fondů a do

knihoven distribuováno 10 330 souborů obsahujících 751 559 svazků. To jsou čísla, která jednoznačně dokazují výhodnost tohoto systému.

Pověřené knihovny pomáhají obsluhovaným také při revizích a aktualizacích fondů. Revize je povinnost vycházející z knihovního zákona, měl by jí provádět knihovník se zřizovatelem, ale ne vždy se tak děje. Mnohdy se knihovna obrací na metodiky se žádostí o pomoc. A to nemluvím o aktualizaci knihovního fondu. Měla by probíhat stále ve všech knihovnách, je to však jen teorie. Velká část knihovníků má zafixováno, že knihy se nevyhazují, takže na regálech hromadí tituly bez ohledu na jejich aktuálnost, zájem o půjčování apod. Vyřazování zastaralých nebo opotřebovaných knih je pro ně velmi těžké. Přikročí k němu možná tehdy, kdy čtenáři knihy poničí nebo se samy rozpadnou. Ale nečtené a jako nové?! „Proč mi je berete?“ – zní nejčastější otázka. Vysvětlit některým knihovníkům, že je lépe mít knih méně, ale kvalitních, atraktivních pro čtenáře, je práce těžká a složitá. A tak jsou metodicky někdy považované za novodobé Koniáše.

DALŠÍ ZPŮSOBY POMOCI A SPOLUPRÁCE

O servisu informačních a komunikačních technologií pro knihovny provozované obcí jsem se částečně zmínila u konzultační a poradenské činnosti. Přesto, že většina metodíček je již částečně také servisními technikami, všechno stále neumíme. A knihovníci v malých venkovských knihovnách teprve ne. Tady potom nastupují správci počítačových sítí pověřených či krajské knihovny, nebo pomoc při zajišťování odborného servisu.

A jsou i pověřené knihovny, které svým obsluhovaným pomáhají při zajišťování nákupu, zpracování

a distribuci fondů pořizovaných z prostředků obce. V jižních Čechách to nedělají všechny knihovny, tato pomoc vychází z regionálních zvyklostí a požadavků. Nejrozšířenější je v regionu Jindřichův Hradec, kde v roce 2009 dokonce získali grant na pořízení knihovního fondu do malých knihoven. Dále tuto službu – i když třeba jen při zpracování fondu – nabízí Dačicko, Třeboňsko a Tábořsko.

Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích vytvořila **Koncepci zajišťování regionálních funkcí v knihovnách Jihočeského kraje do roku 2010** (viz http://www.cbvk.cz/files/dokumenty_knihovny/koncepce_rozvoje_JVKCB_do_roku_2010.pdf). Po jejím vyhodnocení bude jistě vytvořena koncepce na další roky, jejímž cílem bude rovněž zlepšování kvality služeb poskytovaných i nejmenšími knihovnami, držení kroku s rozvojem techniky, internetizace knihoven a snaha o přilákání co největšího počtu lidí do knihoven pro knížky, informace, na zajímavé akce propagující četbu, kulturu, vlastní obec či vzdělávání.

Knihovny mají především v menších obcích funkci kulturního i informačního centra a měly by být schopny i v příštích letech toto poslání obhájit. K tomu je nejlepší vzájemná spolupráce, inspirace, pomoc větších menším a obohacování se zkušenostmi ostatních. A to vše by mělo být i nadále hlavním úkolem poskytování regionálních funkcí v Jihočeském kraji, a nejen v něm.

Je však nutné zmínit, že k tomu je nezbytná i podpora zřizovatele, tj. Jihočeského kraje, především v oblasti finanční. V roce 2010, v době významných úprav rozpočtů, došlo i v oblasti zajišťování regionálních funkcí v našem kraji k významnému poklesu přidělených prostředků. Doufáme jen, že naše snaha pomáhat malým knihovnám nebude touto skutečností ovlivněna na příliš dlouhou dobu.

LIDMILA ŠVÍKOVÁ > svikova@cbvk.cz

REGIONÁLNÍ FUNKCE V PRAXI

Spolupráce knihoven a firmy LANius

Automatizace knihoven na jihu Čech a tábořská knihovna patří neodmyslitelně k sobě od začátku 90. let minulého století. Již v roce 1991 byl pro ni vytvořen první modul knihovního systému LANius,

o rok později byl čtenářům zpřístupněn on-line katalog a po rekonstrukci budovy knihovny čekal návštěvníky v listopadu 1993 kromě moderního prostředí také plně automatizovaný výpůjční protokol.

Knihovní systém LANius vznikl a dále se vyvíjel v té nejtěsnější spolupráci a koexistenci s každodenním provozem knihovny, což jistě mělo vliv i na jeho podobu a také oblibu v řadách knihovníků nejen v jižních Čechách, ale v celé České republice, později i na Slovensku. Rozšiřující se tým firmy postupně zahrnul do svého produktu všechny oblasti činnosti knihovny. Měnil se však nejen počet nabízených modulů. Spolu s rozvojem informačních technologií a poznatků ve sféře programování muselo zákonitě dojít i na knihovní systém – zrodil se mladší a výkonnější bratr původního LANia, systém Clavius. Ten začala používat Městská knihovna Tábor v roce 2002.

Velmi úzká spolupráce týmu firmy LANius s knihovnicemi (a knihovníky) nevedla jen ke zdokonalování systému, ale směřovala i dál, za hranice jednotlivých knihoven, ke kooperaci sítě knihoven, spojených stejným systémem. Současně tak reagovala na aktuální potřeby knihoven v době rozvíjejících se informačních technologií a možností, které z jejich použití vyplývaly. Prvním počinem tohoto druhu byl vznik Sdružení uživatelů knihovnických systémů LANius – SKAT v roce 1996. Na ustavující schůzi v Olomouci byly formulovány základní principy Sdružení, které platí dodnes. Jeho hlavním cílem je „vytvářet, provozovat, šířit a užívat souborný katalog (SKAT) především ve veřejných, ale i v ostatních knihovnách. Dalším předmětem činnosti Sdružení je pořádání seminářů, přednášek i akcí, které souvisejí s automatizací knihovnických procesů“. Dnes má Sdružení téměř 200 členů, souborný katalog naučné literatury obsahuje na 340 000 titulů a 88 knihoven přispívá rovněž do

souborného katalogu článků. SKAT, jak je tento souborný katalog všeobecně známý, se stal velmi vyhledávaným a užitečným pomocníkem pro řadu členských i nečlenských knihoven při poskytování meziknihovní výpůjční služby, je nepostradatelnou součástí Jednotné informační brány a úzce spolupracuje se souborným katalogem ČR.

Po rozšíření internetu i do nejmenších knihoven se ukázaly nové možnosti spolupráce a využití technologií také na tomto poli. Zde byl začátek dalšího z produktů firmy LANius – tentokrát pro nejmenší knihovny. Systém Clavius REKS (regionální informační systém) řeší automatizaci celého regionu, nikoliv jednotlivé knihovny. Hlavním rysem systému je plná podpora práce více knihoven v jedné společné databázi tak, aby byla zachována relativní nezávislost a samostatnost jednotlivých knihoven v rámci systému. Jak už název napovídá, vychází REKS z AKS Clavius a znamená výrazné urychlení a zkvalitnění automatizace knihovnických procesů v knihovnách i těch nejmenších obcí, které nechtějí v kvalitě svých služeb zaostávat za současnými možnostmi.

Co dalšího knihovny a jejich uživatelé čeká? Nejnovějším produktem, který firma LANius, s. r. o., nabízí, je on-line katalog nové generace – OPAC 2.0 pod názvem CARMEN. Vznikl ve spolupráci s mladými programátory z brněnské firmy Effectiva a v Městské knihovně Tábor byl čtenářům zpřístupněn v rámci Března – měsíce čtenářů. I vy si ho můžete vyzkoušet například na webu tábořské knihovny (www.vkta.cz).

ALENA OTRUBOVÁ > otrubova@vkta.cz

REGIONÁLNÍ FUNKCE V PRAXI

Regionální knihovní systém Clavius REKS v českokrumlovském regionu

V závěru roku 1996 byl zahájen projekt veřejných knihoven regionu s názvem **Vybudování základní informační sítě veřejných knihoven regionu Český Krumlov**. V jednotlivých etapách tohoto projektu docházelo k postupnému vybavování knihoven počítačovou technikou, jejímu napojování

k internetu a zavádění automatizace provozu. Od počátku realizace projektu knihovny v regionu spolupracují s tábořskou firmou LANius, využívají knihovní programy LANius nebo Clavius (většina knihoven), případně Clavius REKS pro malé vesnické knihovny s dobrovolnými knihovnicemi.

Knihovní program a automatizaci knihovnických činností zpočátku zaváděly pouze profesionální knihovny. Následovala etapa automatizace vybraných větších knihoven s neprofesionálním pracovníkem. V současné době jsou profesionální knihovny plně automatizovány, ve větších neprofesionálních knihovnách probíhá stále vkládání knižního fondu do programu Clavius.

Budování REKS (regionálního knihovního systému) bylo zahájeno v roce 2007. Městská knihovna v Českém Krumlově získala grant od MK ČR (v rámci programu VISK 3) na první etapu zavedení programu Clavius REKS pro malé venkovské knihovny s neprofesionálními pracovníky. Následně bylo skutečně připojeno prvních šest obecních knihoven s fondem do 5000 knihovních jednotek. Jednalo se o knihovny Holubov, Přísečná, Lipno nad Vltavou, Světlík a pobočku knihovny Dolní Dvořiště – Rychnov nad Malší a pobočku knihovny Zlatá Koruna – Plešovice.

V souvislosti se započítáním budování REKSu bylo nutno řešit kromě programového vybavení – celkem 15 nových modulů systému Clavius v SQL verzi – zároveň vybavení technické. V projektu byl požadován a nakonec získán příspěvek na nový kvalitní výkonný SQL server.

V roce 2008 následovala druhá etapa REKSu; i na ni získala knihovna grant od MK ČR ve výši 105 000 Kč. Bylo připojeno dalších sedm knihoven – Frymburk nad Vltavou, Dolní Třebonín, Horní Dvořiště, Netřebice, Nová Ves, Rožmitál na Šumavě, Přídolí a dvě knihovny byly převedeny z knihovního programu Lanius na Clavius REKS – Omlenice a Zlatá Koruna.

V roce 2009 jsme opět získali na třetí etapu příspěvek od MK ČR (také ve VISK 3), a to ve výši 103 000 Kč, což umožnilo napojit sedm obecních knihoven – Kájov, Mirkovice, Malšín, Srnín, Přední Výtoň, Rožmberk nad Vltavou a Pohorská Ves.

Tímto byla završena automatizace malých obecních knihoven. Ve všech knihovnách jsou počítače a elektronický knihovní systém (LANius nebo Clavius, příp. Clavius REKS). Zbývají knihovny v Bohdalovicích a Mojném, kde nemají knihovny vlastní fond a půjčují pouze výměnné soubory z Městské knihovny v Českém Krumlově. Knihovna v Zubčicích má umístěný počítač mimo knihovnu,

takže nelze provádět katalogizaci. Knihovna v Hořicích na Šumavě nemá vůbec počítač; jde o jedinou knihovnu, kde zřizovatel odmítl podílet se na automatizaci knihovny.

Celkově bylo v REKSu dosud připojeno 22 knihoven; tyto všechny zpracovávají svůj fond v knihovním systému. V obecních knihovnách Besednice, Dolní Třebonín, Plešovice, Omlenice a Rychnov nad Malší je již také využíván elektronický výpůjční protokol. Řada knihoven se k tomuto kroku připravuje a během roku 2010 také naplánovala zahájení automatizovaného půjčování. Knihovny z první a druhé etapy mají již své katalogy přístupné široké veřejnosti na webu, což se již projevilo v jejich návštěvnosti.

Celkem jsme ve třech etapách budování REKS získali od Ministerstva kultury ČR 474 000 Kč. Po nainstalování systému Clavius REKS se pracovnice regionálních služeb v rámci své pracovní náplně stará o proškolení pracovníků v knihovnách a pomáhá jim se zpracováváním jejich vlastních fondů. Funkčnost celého systému je zajišťována v regionálním datovém centru, které bylo zřízeno v MěK v Českém Krumlově (server SQL). S vkládáním do REKSu souvisí práce s katalogizačními záznamy (opravy autoritních záznamů a opravy slovníků autorit).

V letošním roce se práce oddělení regionálních služeb zaměřuje hlavně na pomoc při aktualizaci a vkládání fondů malých knihoven do systému Clavius REKS. Spolupracujeme na dokončování vkládání i v ostatních obecních knihovnách, které mají systém Clavius samostatně (např. knihovny Bujanov, Soběnov, Chvalšiny), program LANius má knihovna v Malontech, kde se bude po dokončení vložení fondu přecházet také na Clavius. Postupně tyto knihovny v roce 2010 zahájí elektronický výpůjční systém, a tím se i zjednoduší půjčování výměnných souborů z Oddělení regionálních služeb Městské knihovny v Českém Krumlově.

Do budoucna počítáme i s propojením těchto knihoven s knihovny v Clavius REKS, aby postupně vznikl jeden regionální katalog obecních knihoven, který bude zpřístupněn pro všechny uživatele.

IVANA TROUPOVÁ > trouпова@knih-ck.cz

KNIHOVNA K. H. MÁCHY LITOMĚŘICE

Karel Hynek Mácha
Kresba Jan Vilímek

Pod staletým dozorem pyšného Radobýlu, na břehu řeky Labe, obklopeno zvlněným Středohořím, leží město Litoměřice, jehož historie sahá do daleké minulosti. Na náměstí, z nějž se dá historická sláva královského města zřetelně číst z gotických, renesančních a barokních staveb, stojí i krásná secesní budova – litoměřická knihovna Karla Hynka Máchy.

Než se zde natrvalo usídlila, prošla dlouhým vývojem, který nebyl vždy jenom pozitivní. Ale nakonec se z malé knihovny disponující nevelkým knihovním fondem stala knihovna regionu s řádově sto tisíci svazky a zařadila se mezi moderní, zcela automatizovaná pracoviště.

Zárodky současné Knihovny K. H. Máchy Litoměřice lze najít již v šedesátých letech 19. století, kdy v důsledku uvolnění politického života po pádu bachovského absolutismu vznikl čtenářský spolek. K faktickému založení české městské knihovny došlo v roce 1946 a umístěna byla ve druhém patře staré radnice, v prostorách bývalé německé knihovny. Základní fond byl vytvořen z konfiskovaných knih. V roce 1949 se knihovna přestěhovala ze staré radnice do domu č. p. 26 na Mírovém náměstí, kde sídlí dosud.

V padesátých letech se knihovna stává metodickým centrem a spolupracuje s obecními knihovnami v okrese. Metodicky vedly, radily a pomáhaly knihovnicům malých knihoven, a i když po změně zřizovatele musely na sebe vzít obce větší díl zodpovědnosti, ani dnes si knihovnici obecních knihoven neumí svou práci představit bez pomoci metodiček Evičky a Zuzanky, jak už naše kolegyně většinou familiérně oslovují. Ty se starají samozřejmě o cirkulaci výměnných fondů, ale jsou nápomocny při jeho revizích i dalších odborných

knihovnických činnostech. A při svých metodických návštěvách nejen poradí, ale umí si i lidsky popovídat, vyslechnout radosti i starosti svých převážně kolegyně.

Důležitým mezníkem ve vývoji litoměřické knihovny byla rozsáhlá rekonstrukce budovy, včetně vybavení interiérů, probíhající od roku 1981. V květnu 1983 byla knihovna znovu otevřena a tehdy, podle pamětníků, se její vedení spolu se zřizovatelem rozhodli přijmout název Knihovna K. H. Máchy.

V roce 1990 začala knihovna postupně přecházet k práci s výpočetní technikou. Zakoupila svůj první počítač a o rok později aplikovala systém ISIS/MAKS. Systém se v knihovně neosvědčil a knihovna si pro svou práci vybrala jiný software – automatizovaný knihovní systém LANius (firma LANius, s. r. o., Tábor). V současné době knihovna užívá její propracovanější systém Clavius.

Knihovna se samozřejmě zapojuje do všech celorepublikových knihovnických akcí, jako je Týden knihoven, Noc s Andersenem, Březen – měsíc Internetu atd. V posledních dvou letech vedení knihovny vytvořilo novou marketingovou strategii, zaměřenou na hledání nových cílových skupin uživatelů knihovny a na podporu čtení u dětí. Její aktivity jsou tedy namířeny tímto směrem – probíhají besedy se spisovateli určené pro děti i dospělé, exkurze pro žáky základních i středních škol, seznámení předškolních dětí s dětským oddělením apod. Rovněž poskytuje svoje prostory a kulturní zázemí (s možností využití počítačového projektoru a videa) pro setkávání různých zájmových skupin, například literárnímu klubu sdružujícímu začínající autory litoměřického regionu, klubu celiaků nebo umožňuje pravidelná setkání pedagogických pracovníků spolupracujících s pedagogicko-psychologickou poradnou. Podařilo se nám navázat dlouhodobou spolupráci s pedagogy propagujícími waldorfskou pedagogiku; jejich před-

nášky a pravidelná setkávání rodičů s dětmi mají stále více příznivců. Rovněž přednášky probíhající po celý loňský rok na téma zdravého životního stylu si našly početnou skupinu posluchačů.

V roce 2009 se nám podařilo získat finanční účelový dar od energetické Skupiny ČEZ, který nám umožnil zrekonstruovat interiér dětského oddělení, jež se tak stalo ozdobou knihovny. Uživatelsky přívětivé prostory jsou rozčleněny pro mladší a starší děti s místem na výtvarné činnosti, kojícím koutkem a přebalovacím pultem je pamatováno i na maminky nejmenších uživatelů. Koutky na hraní jsou pak instalovány i v dalších odděleních a umožňují rodičům s malými dětmi v klidu si vybrat knihy.

Knihovna, jak je zmíněno výše, akcentuje rodiny s dětmi, podporu čtenářství. Velmi populární se v posledních dvou letech stalo *Čtenářské klubko*, kde předškolní děti hravou a neformální formou získávají vztah ke knihám, literatuře, knihovně. V letošním roce dáváme příležitost starším dětem v nově založeném kroužku *Radiofon*. Tady mohou děti rozvíjet své verbální schopnosti při hlasitém předčítání na mikrofon, věnovat se vlastní tvorbě pod vedením zkušené dramaturgyně. Manuální zručnost si mohou děti prověřit v *Korálkárně* při vyrábění šperků a dekoračních předmětů z korálků. Díky grantu na podporu volnočasových aktivit rodin s dětmi probíhají v knihovně po celý rok výtvarné, pohybové a hudební workshopy pod vedením zkušených lektorů. Jsme hrdí, že knihovna obdržela titul Společnost přátelská rodině.

V letošním roce, jak všichni víme, si připomínáme dvousté výročí narození Karla Hynka Máchy. Knihovna nesoucí jeho jméno nemohla při oslavách chybět a zrealizovala ve spolupráci se zřizovatelem a za podpory grantu Ministerstva kultury ČR

mnoho zajímavých akcí pro děti i dospělé. Nejúspěšnější z nich byl *Máchovský multimediální festival*, kde vystoupilo mnoho známých umělců, například Iva Bittová, Bára Hrzánová, Miroslav Wanek, I. M. Jirous, mácholog Pavel Vašák nás provedl máchovým litoměřickým místopisem, za účasti spisovatelů Františka Cingra, Jiřího Žáčka a dalších proběhl pietní akt na počest K. H. Máchy na litoměřickém hřbitově. Podnikli jsme pouť na Radobýl i výlety s dětmi po stopách K. H. Máchy po okolí Litoměřic.

Pracovníci Knihovny K. H. Máchy se snaží nové cesty a způsoby komunikace s veřejností implementovat do své práce, stát se institucí, kde každý nalezne „něco ze svého soudku“.

Knihovny jako instituce mají jednu nespornou výhodou oproti těm ostatním. Poskytují totiž **neutrální** půdu. Do divadla chodí ten, kdo má rád divadelní hry, do kina ten, koho zajímají filmy. Do knihovny může chodit milovník umění, knih, hudby, mohou ji navštěvovat zájemci o ruční práce, o myslivost, menšinové a národnostní skupiny. Naplnit tuto podstatu jakési multifunkčnosti je náročný a obtížný úkol, ale pokud se to pracovníkům knihoven podaří, knihovny budou pro veřejnost i do budoucna nepostradatelné. Naše knihovna pro to dělá maximum. S odkazem Karla Hynka Máchy, který se v září 1836 jako čerstvý absolvent práv ocitl v Litoměřicích. Získal místo advokátního koncipienta u advokáta Josefa Durase. Nejenže zde pracoval, procházel též okolí a jeho romantická duše byla uchválena okolní nespoutanou přírodou.

Jak všichni víme, v listopadu téhož roku Mácha v Litoměřicích umírá. Nežil tu dlouho, avšak jeho odkaz je už nesmazatelně vepsán do ducha našeho města.

Karel Hynek Mácha a Kladensko

Světská sláva, polní tráva. Toto staré české přísloví se podle mne dá použít k osudu Karla Hynka Máchy a jeho díla, básníka, od jehož narození uplyne letos 16. listopadu už dvě stě let. Když v roce 1836 vydal u tiskaře Jana Spurného vlastním nákladem své básnické dílo *Máj*, kritika ho nepřijala s žádným nadšením, jak se můžeme přesvědčit v textech z pera Josefa Kajetána Tyla, Josefa Krasoslava Chmelenského či Slavomíra Tomička. Ostatně už o rok dříve cenzor, kterým nebyl nikdo jiný než Pavel Josef Šafařík, zamítl vydání Máchovy prózy *Cikáni*, která tak časopisecky vyšla až v roce 1851 a knižně ještě o šest let později. Když ale Mácha v noci z 5. na 6. listopad 1836 v Litoměřicích zemřel, vzápětí se o něm objevily oslavné texty z pera Karla Sabiny, Františka Ladislava Riegra, Jana Vlčka či Karola Kuzmányho. A najednou se Máchovi dostávalo přívlastku geniální básník.

V následujících letech se Máchovo dílo a jeho životní osudy nevytratily ze stránek literárních časopisů a knih.¹ A Myslbečův pomník K. H. Máchy na Petříně se stal nejen místem dostaveníček milenců, „*jimž o lásce šeptal tichý mech...*“, ale i místem májových setkání vyjadřujících protest proti tehdejšímu komunistickému režimu. Zejména při každém z dosavadních máchovských výročí – 1910, 1936, 1986 – se vytvořila řada textů, které oživily Máchův kult novými podněty. Snad nejvíce to platí o sborníku *Ani labuť, ani lůna*, kterým vyjádřili svůj postoj k Máchovi čeští surrealisté v čele s Ví-

tězslavem Nezvalem. Zejména text Bohuslava Brouka pobouřil významného máchovského badatele Karla Janského natolik, že vedl s jeho autorem soudní spor. Surrealistům však nešlo o nic jiného, než o sesazení Máchy z piedestalu nedotknutelné modly, o níž lze mluvit pouze v uctivém předklonu.²

Každý Máchův životopisec se ale musel vyrovnat s faktem, že nejpodrobněji je díky samotnému básníkovi zmapováno až posledních pět let jeho života. O jeho dětství a mládí, kromě dokladů ze škol, nevíme téměř nic. V Máchových denících a v korespondenci z posledních let jeho života najdeme i nemnohé údaje týkající se básníkova setkávání se širším regionem Kladenska. Neodehrává se tu žádné z jeho básnických děl, ani se sem Mácha nevypravoval tak často jako třeba na Kokořínsko. Mezi „Hrady spatřenými“, které si Mácha zapsal do svého zápisníku a některé i nakreslil, je ale zaznamenán i Buštěhrad, tedy zbytky toho, co v Máchově době ještě zůstalo z někdejšího středověkého hradu. Pokud Mácha tyto ruiny nakreslil, pak se jeho kresba nedochovala. Představa o ztrátě kreseb či textů z Máchovy pozůstalosti není nijak nereálná. Rukopisy totiž po jeho smrti nezůstaly soustředěny na jednom místě, ale přecházely mnohdy z ruky do ruky, rukopis *Máje* se tak například dostal do statkářské rodiny Krouských.³ Co mohl Mácha v Buštěhradě vidět, si ovšem můžeme představit podle kreseb Josefa Šembery z roku 1822.⁴

ODKAZY:

- 1 Souhrnně o recepci Máchova díla v prvním dvacetiletí po smrti LITERÁRNÍ POUŤ KARLA HYNKA MÁCHY. OHLAS MÁCHOVA DÍLA V LETECH 1836–1858 (ed. Rudolf Havel a Pavel Vašák). Odeon: Praha 1981, a také KAREL HYNEK MÁCHA VE VZPOMÍNKÁCH SOUČASNÍKŮ (ed. Karel Janský). Praha: Svobodné slovo–Melantrich 1958. Nejnověji TUREČEK, Dalibor a kol.: *Karel Hynek Mácha 1810–2010. Dvě století české kultury s Máchou*. Praha: Památník národního písemnictví 2010.
- 2 Kromě údajného znevažování osoby Karla Janského byly jádrem sporu šifrované pasáže Máchova deníku, v nichž se básník zcela nepoeticky vyjadřoval o svém sexuálním životě s Lori Schomkovou. Podrobně jsou peripetie soudního sporu popsány v knize VAŠÁK, Pavel: *Šifrovaný deník Karla Hynka Máchy*. Praha: Akropolis 2009, s. 73–135.
- 3 K tomu např. IVANOV, Miroslav: *Utajené protokoly aneb Geniální podvod*. Praha: Vydavatelství a nakladatelství MV ČR 1994, s. 7–18.
- 4 PASÁKOVÁ, J. *Josef Šembera (1794–1866). Praha a památná místa Království českého v grafice a kresbách. Katalog výstavy Muzea hlavního města Prahy*. Praha: Muzeum hlavního města Prahy 1995, kat. č. 144 a 145.

Jestliže o Buštěhradu víme jen ze zápisu mezi „hrady spatřenými“, o návštěvě zříceniny hradu Okoře se dočteme v Máchově dopise Eduardu Hindlovi. Výlet šestnácti studentů v čele s Máchou v březnu 1836 byl doslova bohatýrskou poutí. Hned cestou v pivovaře v Tuchoměřicích vypili „na posnidanou“ dvě velké sladovnické konve piva. A na samotném hradě si – zjevně přioopilý – Mácha prostřelil vlastní čepici, kterou jeden z jeho kolegů vyhodil do vzduchu. Nebyla to ovšem jeho jediná cesta na Okoř, protože v jeho pozůstalosti jsou dochovány tři různé kresby tohoto hradu.

Nejvýznamněji ale do Máchova života zasáhlo jiné setkání s našim regionem. Na akademickém gymnáziu v Praze ve vlasteneckém kroužku kolem Josefa Jungmanna se Mácha seznámil s mladším spolužákem Aloisem Trojanem. Rodák z Knovíze u Slaného mu pak zprostředkoval místo koncipienta v litoměřické kanceláři svého strýce Josefa Durase. Cenným svědectvím o vztahu Máchy a Aloise Trojana jsou mimo jiné i četné dopisy, které básník zasílal na podzim roku 1836 z Litoměřic do Prahy. Podle nich se cestou do Durasovy advokátní kanceláře v Litoměřicích, kam nastoupil ve čtvrtek 29. září, nebo až v pátek 30. září, zastavil u Trojanů v Knovízi, kde bylo právě svatováclavské posvícení. A ve svém posledním dopise z 2. listopadu 1836 nechal pozdravovat oba „pány Trojany“ – tj. Aloise i jeho bratrance Františka Břetislava. A do našeho regionu Máchu také zavedla jedna ze zpátečních cest z Prahy, kde se byl podívat na Lori a právě narozeného syna Ludvíka. Cestou pěšky zpět se 6. října zastavil ve Velvarech, kde od jedenácti do čtyř odpoledne čekal na justiciára Durase, s nímž pak jel kočárem do Litoměřic. Což bylo naposledy, kdy ho okolnosti zavedly na Kladensko.

Tento region ale má své místo i v souvislosti s vydáváním Máchova vrcholného díla – *Máje*, jehož tři vydání vyšla v Kladně. První dvě se zrodila v tiskařském závodě Karla Janouta v roce 1940. Ten vydal ve 150 výtiscích *Máj* vyzdobený čtyřmi originálními lepty a pěti kresbami Jana Konůpka a ve 200 číslovaných exemplářích s reprodukcemi pastelových kreseb kročehlavského rodáka Karla Součka. O čtyři roky dříve k stému výročí Máchova narození už ale Janout vytiskl útlou brožurku

s kresbami Jana Konůpka nazvanou *Máchovské remarky*, v níž najdeme kresbu, která byla nejspíše předlohou leptu v *Máji* z roku 1940.⁵

Dalším, kdo se v Kladně rozhodl vydat Máchův *Máj*, byl tiskař Josef Cipra st., který už za okupace koupil ruční knihařský lis a po válce na něm začal tisknout své bibliofilie. Finančně se na vydávání podílel báňský technik z Rozděllova František Záleský a edice byla nazvána Kladenský lis. *Máj* v ní vyšel jako druhý svazek v roce 1948 s výzdobou Pavla Šimona. Ten pro tuto knihu vytvořil 12 grafik technikou vernismou, které vytiskl vynikající tiskař grafických listů Miro Pegrassi. O dva roky později pak Máchův *Máj* v takřka nezměněné podobě vydal Spolek českých bibliofilů v nakladatelství Československý spisovatel. Grafiky opět tiskl Miro Pegrassi, typograficky upravil a o tisk u svého nového zaměstnavatele Středočeských tiskáren v Kladně pečoval Josef Cipra.

Ilustrace Jan Konůpka

Na vydávání Máchových děl se podílel i kladenský rodák Cyril Bouda. S Máchou se jako výtvarník setkal díky spolupráci na edici *Hyperion*, vydávané Karlem Janským. Jako grafika, který by převzal péči o tuto edici, ho doporučil František Krčma. Byla to velká pocta i závazek, protože před válkou pracoval pro Karla Janského na knižních úpravách V. H. Brunner a Bouda byl teprve studentem akademie. Zkouška, které ho Janský podrobil, ale ukázala, že je

schopen udržet grafickou úpravu edice na vysoké úrovni, takže v letech 1920–1927 vyzdobil a graficky upravil 43 knížek. Mezi nimi byla i tři různá vydání *Máje*, přičemž pro každé z nich vytvořil Bouda jiný frontispis. Kromě toho z jeho rukou vyšla v této edici i další Máchova díla, jako například *Obrazy ze života mého*, *Kat*, *Deník Karla Hynka Máchy* z roku 1833 a *Vzpomínky na K. H. Máchu*, do jejichž frontispisu Bouda nakreslil další z Máchových fiktivních podobizen.

V jubilejním roce 1936 vydal *Máj* v bibliofilském provedení jako neprodejný soukromý tisk Klub zaměstnanců Léčebného fondu veřejných zaměstnanců (KZLFVZ) a frontispis pro toto vydání vytvořil opět Cyril Bouda. Naposledy vyzdobil Bouda Máchův *Máj* dřevoryty pro vydání F. Strnada v roce 1940.

Jak je vidět, setkání Karla Hynka Máchy s Kladenskem nebylo mnoho. Zmínit je možno ještě drobnou brožurku sochaře Františka Hnátky z Trněného Újezdu, písíčího pod pseudonymem Pavel z Budče. Ten v roce 1936 napsal a vlastním nákladem vydal text *Na litoměřickém hřbitově*, v němž staví Máchovy básně proti soudobé poezii, plynoucí podle něj „z marxistických ismů a z vražedného materialismu“. A také protestuje proti pomníku V. Blažka, který byl v jubilejním roce odhalen v Litoměřicích, protože Mácha je „zpodobněn moderně, s tváří pečlivě vyholenou, hlavou podlouhlou – anglicko-germánskou,“ takže připomíná „sportsmana-lyžaře a nikoli českého básníka, žijícího před sto lety“. V archivu Českého rozhlasu v Praze se také zachovaly dvě nahrávky úryvků z opery *Lesův pán* kladenského rodáka skladatele Váši Suka na libreto, které podle *Máchova Máje* napsal Josef Václav Frič. Nahrávky vznikly v roce 1968 a 1974 a účinkují v nich Západočeský symfonický orchestr Mariánské Lázně pod taktovkou Miloslava Bervida a Orchestr Národního divadla v Praze řízený dirigentem Františkem Vajnarem. V roce 1976 se v Divadelním klubu v Kladně konal literární večer, na němž zazněl Máchův *Máj* v úpravě Zdeňka Mlčocha s hudbou Bohuslava Martinů.

ODKAZY:

- 5 Kresba Země básníková z *Máchovských remarků* a lept za s. 14 *Máje* z roku 1940.
- 6 S tvorbou těchto „poetes minores“, jak je Ivan Slavík nazýval, je možno se seznámit v jím editované knize HLEDÁNÍ MODRÉHO KVĚTU. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví 1988, s. 75–173.

Ilustrace Karel Souček

V posledních dvaceti letech pak byl Mácha v Kladně připomenut dvěma výstavami a dvěma literárními pořady. První výstava se konala v listopadu 1991 v Domě kultury Poldi Kladno ke 155. výročí básníkovy úmrtí. Doplnil ji literární večer, na němž básník Ivan Slavík připomněl, že Máchovo básnické dílo nevyrostlo z neznámí – básníci (např. J. J. Langer, V. Ráb, J. J. Kalina, V. Furch), jejichž poezie si rovněž zasluhuje pozornosti.⁶ Další výstavu nazvanou Karel Hynek Mácha a jeho souputníci uspořádalo Okresní muzeum Kladno ke 160. výročí básníkovy úmrtí ve dnech 6. srpna až 10. listopadu 1996. A 28. října 2009 byl *Máj* v netradičním podání Ivety Schagererové představen návštěvníkům Sládečkova vlastivědného muzea v Kladně v rámci programu Cesta do 19. stol., připraveného ke Dni Středočeského kraje.

Letošní dvousté výročí Máchova narození připomíná Středočeská vědecká knihovna výstavou, která mapuje Máchovy vztahy ke Kladensku, ale také sleduje Máchovo dílo a jeho reflexi od první poloviny 19. století až do současnosti.

ZDENĚK KUCHYŇKA

► Sládečkovo vlastivědné muzeum v Kladně

Ilustrace Jana Konůpka a Karla Součka z *Máchova Máje* vydaného K. Janoutem v Kladně v roce 1940

„KDYŽ UŽ NĚKDO VÁŽÍ CESTU DO KNIHOVNY KVŮLI MNĚ, NEMŮŽU HO PŘECE ŠIDIT“

Foto Veronika Richterová

V září a první polovině října vystavoval ve Středočeské vědecké knihovně v Kladně ilustrace výtvarník Michal Cihlár (1960). Pro ty, kdo jej znají především jako autora vizuálního stylu, který po devět let vytvářel pro pražskou zoo, odhalil další, neméně zajímavou část své tvorby. Kromě knižních ilustrací byly k vidění fotografické publikace z cest, ilustrace pro sobotní přílohu *Lidových novin* Orientace, ukázky exlibris nebo autorské knihy. Při této výstavě vznikl také následující rozhovor.

▣ **Byť výstavní prostory v naší knihovně nazýváme Malá galerie, byl jsem po nainstalování Vaší výstavy překvapen, co se sem všechno vešlo a kolik toho je. Skoro by se dalo mluvit o retrospektivní výstavě.**

▣ Máte pravdu, vitríny jsem trochu přecpal, protože já bych se nedokázal smířit s poloprázdnou výstavou. Když už někdo váží cestu do knihovny speciálně kvůli mně, nemůžu ho přece šidit. I tak se mnoho ilustrací, hlavně z posledních dvou let, na výstavu prostě nevešlo...

▣ **Kdy jste s ilustracemi začal?**

▣ S ilustracemi jsem začal už na základní škole, to jsem vedl a ilustroval třídní kroniku. V té době jsem taky vydával v jediném exempláři svůj vlastní časopis. Koncem 70. let jsem objevil dílo Váchala, takže jsem se po jeho vzoru pustil do autorských knih. Třeba jsem na balící papír obkreslil 1:1 všechny jedlé houby, které jsem o prázdninách posbíral v lese, a ten papír, lépe řečeno budoucí stránky knihy, jsem pak vyvřel ve vodě se zbytky těch hub, takže kniha dodnes nejenom houbově voní, ale její stránky jsou i krásně poseté příšchlými výtrusnicemi. Během let 1982 až 1986 jsem vyryl celou jednu knihu do linolea včetně textu, jedenácti ilustrací a obálky. Kniha má přes 25 tisíc ručně rytých písmen a vytiskl jsem ji tenkrát ve velkém nákladu osmnácti kusů.

▣ **Vaše autorské knihy mají v sobě opravdu něco váchalovského...**

▣ Rád bych, aby to byla váchalovská živočišnost. Ale ta je nedostupná...

▣ **Máte přehled, v kolika knihách najdeme Vaše ilustrace?**

▣ Nemám, ale není jich zas tolik. Téměř všechny byly v knihovně vystaveny.

▣ **Děláte knižní ilustrace, návrhy bookletů CD, ilustrace pro noviny. Liší se nějak způsob práce podle, řekněme, žánru, který ilustrujete?**

▣ Začínal jsem s ilustracemi, které byly opravdovými grafikami tištěnými v nákladu asi šesti kusů. Tak vznikla asi i moje nejpracnější oficiálně vydaná kniha *Komu se to dostane do rukou*, na které jsem pracoval nonstop dva měsíce. Dnes dělám všechny ilustrace už jen jako černobílý linoryt, jehož jediný výtisk před zreprodukováním vykoloruji. To je snad jediný viditelný rozdíl v pracovním postupu během

těch třiceti let. Žánr ani médium pro mne tedy nehraje roli, můj přístup k obalu CD, DVD nebo ke klasické knize je pořád tentýž – rozvinout vlastní nezaměnitelný rukopis. To je asi jediný nárok, který na sebe mám. Aby se na první pohled poznalo, že jsem autor právě já. Jinak by to byl zbytečně ztracený čas.

▣ **Jak jde třeba dohromady tradiční linoryt s aktuálním zpravodajstvím v novinách?**

▣ Linoryt je přes sto let stará grafická technika a já stále vlastně pracuji na klasických realistických rytinách. Takže díky tomu nese moje práce zcela automaticky patinu serióznosti a neiritují lidi nějakou výtvarnou sebestředností. Jedinou velkou nevýhodou linorytu je, že vyrytí obrázku trvá tak dlouho. Když se totiž konečně otiskne, tak se zase musí čekat, až ten otisk lina na papíře zaschne, aby se mohl vybarvit, naskenovat a odmailovat do redakce.

▣ **Čím se lišila práce pro *Lidové noviny* od ilustrované knihy?**

▣ Těch novinových půlstránkových ilustrací bylo za 26 měsíců přes stovku. Jejich výtvarnou koncepci jsem musel mít dopředu velmi dobře promyšlenou. A to ještě předtím, než jsem začal práci na té úplně první ilustraci. Protože změnit styl nebo charakter obrázků uprostřed dlouhodobé zakázky prostě nejde, stejně jako nejde vystoupit z rozjeté lanovky... Jde vlastně o stejný princip uvážené tvorby, jako když pracujete na obsáhlé ilustrované knize.

▣ **Na některých obálkách knih nebo ilustracích se objevují portréty spisovatelů – Františka Stavinohy, Bohumila Hrabala, Jáchyma Topola... Je pro Vás důležitý osobní kontakt s autorem?**

▣ Nevím, jestli je důležitý pro práci samotnou, ale určitě pomáhá dosáhnout určitého potěšení z práce. Třeba na Hrabala mám zvláštní vzpomínku z hospody U Hynků, kde jsem se s ním setkal, aby mi odsouhlasil svůj „Warholovský“ dvojportrét. Ten jsem dělal speciálně na jeho přání na obálku knihy *Večerníčky pro Cassia*. Rozčiloval se naoko, že to takhle nechtl, a když knížka vyšla, tak mi ji poslal s věnováním. Taky Salman Rushdie mi podepsal svou knihu. I na její obálku jsem dělal spisovatelův portrét... Skvěle se vždycky portrétuje Jáchym To-

pol. Jeho kniha *Anděl* s mými ilustracemi už vyšla dokonce čtyřikrát, z toho jednou v Turecku... I podobu Františka Stavinohy jsem kdysi ryl pro přebal jeho knihy, ale osobně jsme se nikdy nepoznali.

▣ **Z Vašich ilustrací je cítit radost. Ale uděláte si ještě i teď knížku jen sám pro sebe, skutečně pro radost?**

▣ Ne, dnes už nevzniká moc věcí jen pro radost. A dělat knížky v jediném exempláři, to je dnes neomluvitelný luxus. Se ženou hodně fotografujeme a teď chystáme několik autorských fotografických publikací, jakési tematické sbírky z našich cest. Třeba já mám v archivu přes tisíc fotografií různých vík pouličních kanálů asi z dvaceti států. To jsou věci, co nám dělají radost!

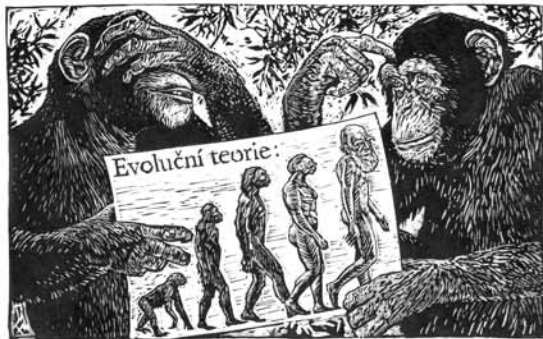
▣ **A co třeba komiks?**

▣ Ten mne dávno neoslovuje.

▣ **Jak vidíte budoucnost ilustrace? Obrázky knihu prodražují, na druhou stranu ji dělají atraktivnější, možná tedy i lépe prodejnou... Jak k tomu přistupují nakladatelé?**

▣ Někteří jsou pružní a nakloněni k experimentování a takoví představují v knižní kultuře lepší budoucnost. Jinak je práce knižního ilustrátora (pokud pracuje tak složitou technikou jako já) těžce prodělečná, vlastně se všem kolegům, kteří ještě stále knihy ilustrují, dívím...

▣ **Knihovníci často diskutují o tom, zda se v konkurenci s internetem a teď hlavně s elektronickými knihami udrží kniha v klasické tištěné podobě. Zatím převažuje optimistický názor. Ale nezůstanou knihy jednou jen zálibou bibliofilů, sběratelů, podobně jako je tomu třeba s exlibris?**

☐ Nevím, já o tom takhle nepřemýšlím. Před deseti lety mne velice fascinoval a vzrušoval fenomén billboardů. Pak jsem jich asi patnáct sám udělal a dnes se mi tento způsob reklamy vyloženě přičí. To říkám jen proto, abych konkrétně doložil, že nejdůležitější je mít možnost dělat právě to, co by člověk v daný čas zrovna dělat chtěl... S elektronickou podobou knih si hlavu rozhodně nelámu a exlibris, ty dělám tak dvě do roka.

☐ **Vzpomínám si, že jste byl velkým zastánce stavby nové budovy Národní knihovny. Bylo to kvůli návrhu Jana Kaplického, nebo se ve Vás spíš ozval milovník knih?**

☐ Ani jedno. Protestoval jsem proti nehorázné arogantnosti primátora Béma, který neváhal vystrnadit z Letné knihovnu jen proto, aby se celá lokalita mohla zdevastovat tunelem Blanka. Tvrdil jsem tenkrát, že Bém škodí Praze, a to problémový tunel jasně potvrdil. A dnes ještě dodávám, že na Bémovo vytunelování knihovny doplatil i Kaplický...

☐ **Kde jste byl letos na dovolené? Ptám se proto, jestli se můžeme těšit na další knihu z řady *Cuba v detailech, Kambodža v detailech*...**

☐ Byli jsme ve Švýcarsku a u Janova v Itálii. Celou cestu jsme sice fotografovali pro naše osobní archivy, ale nějakou dokumentární cestopisnou knihu z těchto fotek sestavovat nebudeme. Pokud jednou po Kubě a Kambodži dojde i na třetí knihu, tak pak by to měla být země v Africe, aby to byl smysluplný triptych: Asie, Amerika, Afrika... Kniha o Kubě dávala prostor hlavně americkým autům veteránům, v Kambodži jsme se nejvíc věnovali dokumentování ručně malovaných vývěsních cedulí a v Africe by určitě stálo za to mapovat výrobky a hračky, které vznikají recyklací různých plecho-

vek a pneumatik. To, co jsme fotografovali na naší nedávné evropské dovolené, to je jen další hrst materiálu pro náš sběrný archiv. Jednou sestavíme knihy i z něj. Problém je však v tom, že zatímco sběr materiálů v daleké exotické zemi se automaticky ukončí s přiletem do Prahy, tak všechny ty naše ostatní fotosběry nejsou časově ohraničené. Proto bude nejobtížnější najít tu pravou chvíli, kdy uprostřed shromažďování podkladů (kanály, záchody, dráty, srdce, slunce, zvířata, typografie atd.) řekneme: stop!

☐ **Zůstáváte trvale věrný linorytu. Přitom fotografujete. Nelákají Vás ještě další techniky, prostředky, experimenty...?**

☐ Dělal jsem plastiky ptáků a žab z mačkaného papíru, který jsem omaloval, aby byla iluze, že jde o živá zvířata. Plastiky pak vystavuji v akváriích nebo na větvích. K tomu bych se časem ještě rád vrátil. Teď bych ale rád pracoval zase nějakou dobu na svých volných grafikách.

☐ **Jaké chystáte další výstavy? Případně projekty, jako byla třeba spolupráce s pražskou zoo, s *Lidovými novinami*?**

☐ S mou ženou, Veronikou Richterovou, zvolna pracujeme na obsáhlé monografii jejích plastik z pet lahví, včetně tzv. lidového pet artu. To je velká dlouhodobá práce.

Po světě nám momentálně jezdí dvě didaktické výstavy, které jsme spolu udělali. Výstava o fenoménu pet lahve byla už ve více než 25 zemích. Její premiéra byla v Zimbabwe. Druhá výstava o symbolu srdce v Čechách se nám teprve rozjíždí, víme jen, že byla v Mexico City, v Paříži, v Opavě a v Uzbekistánu. Projektů a různých spoluprací už bylo celkem dost, je třeba se zas nějakou dobu nerozptylovat.

JIŘÍ MIKA > mika@svkkl.cz

Z KNIHOVEN...

Poprvé do školy – Poprvé do knihovny

Neděle 10. října 2010 byla posledním dnem, kdy se mohli prvňáčci nového školního roku 2010/2011 registrovat v Knihovně Jiřího Mahena v Brně (KJM) zdarma. Část z nich se také zúčastnila slavnostního pasování na rytíře knih a čtenáře knihovny ve čtvrtek 7. října. Celkem se v ústřední knihovně a na jejich dvaceti pobočkách od 1. 9. do 10. 10. 2010 zaregistrovalo 1316 prvňáků. Slavnostně pasováno králem či hejmanem Jihomoravského kraje nebo starostou příslušné městské části a za doprovodu celé královské družiny bylo celkem 1017 dětí.

Bezplatná registrace prvňáčků

a jejich slavnostní pasování se konalo v rámci 8. ročníku projektu na podporu dětského čtenářství *Poprvé do školy – Poprvé do knihovny*. Projekt provázelo mnoho zajímavých akcí k seznámení dětí i jejich rodičů s prostředím knihovny a aktivit zaměřených na motivaci dětí ke čtení jako zábavě. Letošní program byl věnován především Františku Nepilovi, od jehož úmrtí uplynulo 15 let.

Podle počtu registrovaných dětí v letošním ročníku projektu lze usuzovat, že prvňáčci či jejich rodiče, ale také školy mají o takovou akci zájem. Oproti roku 2009 bylo letos registrováno o 397 prvňáků více

(v roce 2009 bylo registrováno 919 dětí, v roce 2008 celkem 500 dětí). Zejména spolupráce se školami na tomto projektu se postupně rozšiřuje a přivádí více prvňáčků do knihovny.

Letošní ročník projektu se konal pod záštitou hejtmana Jihomoravského kraje Mgr. Michala Haška, primátora statutárního města Brna Bc. Romana Onderky, MBA, a za podpory městských částí, ve kterých se slavnostní pasování konalo. Hejtmán Michal Hašek se také osobně zúčastnil pasování prvňáků v ústřední knihovně a odměnou získal čestný čtenářský průkaz do KJM. **LUCIE ANDEROVÁ**

S knihou a knihovnou po regionu

Kde se kdo narodí, tam se také nejvíce hodí, říkávali naši předkové. Čím jsme starší, tím víc se nám zdá, že náš rodný domov je místem, které navždy určilo barevnost vidění, formovalo krajinu duše, dalo základ úzkostem a tvarovalo celé síťové vztažky ke světu.

Přenést něco z těchto nálad, myšlenek a citů se již třetím rokem daří Městské knihovně Blansko na vlastivědných putováních s regionální knihou nebo regionálním autorem.

Začali jsme v lesích a na svazích Blanenska s knihou autora Františka Kaly *Stromy okresu Blansko*. Byl krásný podzim a ztepilé stromy v Lysicích, především smrky, uchvátily všechny přítomné. Ve vršcích „blízko nebe“ jsme navštívili rozhledny nejbližšího okolí a vyslechli několik příběhů, pověstí i konkrétních faktů o stavbách, ze kterých jsou daleké výhledy.

Místa zázraků a historie – sakrální stavby – byl další cíl našeho putování se zasvěceným průvodcem, farářem J. Kaňou. Ve Křtinách, Sloupu, Svaté Kateřině zazářily kostely ve své plné kráse. Uchvátila nás kouzelná stavba plná skla nové kaple v Šošůvce.

Co umí vítr aneb Za větrnými mlýny podle knihy Jiřího Jaroše *Slovník technických památek Blanenska* – tak bylo pojmenováno první putování roku 2010 po horských partiích krasu a Drahanské vysočiny za „kamennými větráky“.

Druhé putování **Za výtvarníky Vysočiny** vedlo do dílny manželů Danzingerových na výrobu modrotisku, galerie v Novém Městě na Moravě, soukromé galerie Ve stodole v Jimramově a do světa tekoucího skla ve sklárně AG Svoboda Karlov.

V říjnu letošního roku ochutnali účastníci vlastivědného putování produkty místních výrobců, především med, ovčí a kozí sýry. Připraveno bylo totiž putování **Na soukromé statky a farmy nejbližšího okolí**.

Neustále můžeme ukazovat krajinu Moravského krasu a Blanenska, její záhadnost, tajemnost roklí a strží, strašidelnost hlubokých lesů, vyzářování míst – staveb, božích muk, polních křížů, větráků... Je studnicí paměti. Jako relikvíar v sobě uchovává dávné hlasy a události, zapomenuté tváře a činy Wankela, Absolona, Mašky, Bakaly, Karoliny von Linsingen, Halase, Kundery...

Na tomto místě nikdo navždy neumírá, nic se nenávratně neztrácí. Jen všechno na první pohled nevidíme, neznáme a neslyšíme. Proto je nutné si to připomínat.

PAVEL SVOBODA

DOTAZ: Mají angličtí čtenáři rádi dlouhé vícesvazkové romány?

ODPOVĚĎ: V devatenáctém století za vlády královny Viktorie čtenáři očekávali, že romány budou dlouhé, aby se do jejich četby mohli ponořit. Podobně tomu bylo i mezi českými čtenáři až do poloviny dvacátého století. Mám krásné vzpomínky na četbu během prázdnin nebo zdoluhavých dětských nemocí, kdy jsem hltávala pětisvazkového *F. L. Věka*, osmisvazková dobrodružství *Tří mušketýrů*, mnohosvazková dobrodružství *Vinetoua* a podobné knihy. Jiráskova *F. L. Věka* jsem jednou díky chřípce přečetla dokonce dvakrát.

Mnohosvazkové romány z doby královny Viktorie jsou dnes starožitností. Málo se čtou, ale hodně se o nich píše jako o vzácné památce. Databáze nazvaná *At the Circulating Library: A Database of Victorian Fiction, 1837–1901* obsahuje katalog 7332 dlouhých románů od 2483 autorů, které vydalo 223 nakladatelů. Z toho 2020 románů je dvojsvazkových, 5291 třísavazkových a 20 čtyřsvazkových (<http://www.victorianresearch.org/atcl>).

Tento seznam je doplněn reprezentativním výběrem románů – ne nutně dlouhých – z let 1770–1829, který vyšel knižně a je na internetu doplněn pro léta 1830–1836 (*The English Novel 1770–1829: A Bibliographical Survey of Prose Fiction Published in the British Isles, 2 vols., Oxford, 2000; http://www.cardiff.ac.uk/encap/journals/corvey/1830s/index.html*).

Dnešní čtenáři znají jenom nejvýznamnější díla tohoto období, zvláště ta, která byla zpracována pro televizi. Dnes většina čtenářů, a to platí i o mládeži, nemá trpělivost číst dlouhé knihy. Očekává se, že romány budou jednoduché a krátké. Popularita knih od Jacqueline Wilsonové mezi mládeží je založena na tom, že tenké knížky se snadno přečtou za jeden večer.

Spisovatelka J. K. Rowlingová, autorka knih o Harry Potterovi, se pokusila udržet pozornost svých mladých čtenářů dlouhými příběhy vícesvazkového díla. Otázka je, zda její čtenáři všechny díly opravdu dočetli, nebo si v případě tlustých dílů raději počkali na zfilmovanou verzi.

V průzkumu o četbě uskutečněném mezi 4000 lidí bylo zjištěno, že Harry Potter patří mezi 35 % knih, které zůstávají nedočteny (<http://news.bbc.co.uk/1/hi/6440981.stm>; http://entertainment.timesonline.co.uk/tol/arts_and_entertainment/books/article1500061.ece). Zájem o četbu upadá. Tři čtvrtiny lidí z tohoto vzorku nečtou každý den. Někteří jsou unaveni (48 %), jiní dávají přednost televizi (46 %) nebo počítačovým hrám (26 %).

Průzkum dvojic z roku 2002 ukázal, že 40 % lidí nikdy nečte knihy a že větší počet párů má spíše dvě auta než dvě knihy (<http://news.bbc.co.uk/1/hi/uk/2009746.stm>).

Letošní výzkum 17 000 mladistvých zjistil, že 86 % z nich vlastní mobil a jenom 73 % knihu. To znamená, že čtvrtina z nich nevlastní ani jednu knihu (http://www.readwriteweb.com/archives/kids_more_likely_to_own_a_cellphone_than_a_book_study_finds.php).

Školní knihovny dostávají málo peněz, jejich kvalita se zhoršuje a jsou málo používány. Pravidelný výzkum služeb, které poskytují veřejné knihovny dětem a mládeži, byl zrušen před čtyřmi lety (<http://www.tes.co.uk/article.aspx?storycode=6052425>; <http://www.lboro.ac.uk/departments/dis/lisu/pages/publications/publications.html>). Tato fakta, sesbíraná z internetu, vedou k pesimistickému závěru, že upadá jak zájem čtenářů, tak i služba pro ně.

A co moje četba? Při snídani si s chutí přečtu *Neviditelného psa*, po zbytek dne čtu odbornou literaturu. Večer, když jsem unavená, tak se podívám na anglickou detektivku v televizi, nebo jdu brzo spát. Na četbu dlouhých románů nemám dnes čas, patří pouze do vzpomínek mého šťastného dětství před internetem a televizí.

ČTENÁŘ informuje

U příležitosti státního svátku vzniku československého státu byly

25. října 2010 v Malé dvoraně Veletřzního paláce v Praze slavnostně předány ministrem kultury Jiřím Besserem vysoká ocenění. Státní cenu za literaturu převzal spisovatel **ANTONÍN BAJAJA**, Státní cenu za překladatelské dílo **OLDŘICH KRÁL**. Dále byly uděleny Ceny Ministerstva kultury za přínos v oblasti divadla – **KARLU KRAUSOVI**, hudby – **ILJU HURNÍKOVI**, výtvarného umění – **FRANTIŠKU SKÁLOVI** a architektury – **ALENĚ ŠRÁMKOVÉ**.

– ova –

Zdroje jsou dostupné v Knihovně knihovnické literatury Národní knihovny ČR

Koncem dubna proběhl v **Podduklianskej knižnici ve Svidníku** křest nového knihovnického časopisu **Poddukliansky knihovník**. Kmotrem se stal redaktor TV Markíza a šéfredaktor regionálních Podduklianských noviniek Pavol Sivák, který toto periodikum slavnostně uvedl do života a popřál mu hodně čtenářů. Nový časopis je vydáván nejen v tištěné podobě, ale i v elektronické formě a je vystaven na webové stránce www.podduklianskakniznica.sk. Přispěvateli jsou zatím jen knihovníci této knihovny, ale do budoucna se jistě přidají profesionální i neprofesionální knihovníci z regionu a možná také z jiných slovenských knihoven. Místní knihovníci se chtěli touto formou podělit o své zkušenosti z knihovnické praxe, věnovat se budou různým oblastem oboru, dětskému čtenářství, novým knihám a do budoucna by přivítali i informace o akcích a životě dalších knihoven svídnického regionu. V prvním čísle časopisu najdete různé rubriky – např. *Knížnica pre všetkých*, kde se dozvíte o oblíbených knihách čtenářů prostřednictvím nástěnky, na které vyjadřují své pocity a dojmy z přečtených knih. Jsou zde publikovány krátké anotace nových knih svídnických knihovnic a na své si přijdou i milovníci hádanek, křížovek, rébusů a vtípů. Vedle jazykového okénka zde naleznete i *Galerii slavných osobností*. Přejeme hodně spokojených čtenářů.

(*Knížnica – roč. 11, č. 6/2010, s. 54–56*)

Twitter. Facebook. Tato jména vzbuzují pocity, podněcují názory a přinášejí zkušenosti téměř všech z nás. Někteří milují Twitter nebo Facebook více než život sám, zatímco ostatní je pouze efektivně využívají. Nelze popírat obrovskou popularitu těchto sociálních sítí a knihovny nemohou stát mimo tyto moderní komunikační směry. Měla by knihovna zvolit pouze jednu, nebo se zapojit do všech sociálních sítí, které existují? Než se knihovna rozhodne, kterou sociální síť si vybere, měla by si odpovědět na otázku jejich funkce a účelu. Facebook je mnohem flexibilnější a univerzálnější. Můžete nahrávat videa, hry a aplikace do vašeho profilu, vkládat videa z YouTube a akce do kalendáře. Twitter na první pohled umožňuje vkládat pouze texty s odkazy. Najít rozdíly mezi oběma so-

ciálními sítěmi je na druhý pohled mnohem složitější. Facebook se stává více a více aktivní a zavádí nové aplikace. Na druhou stranu Twitter se snaží být více univerzálním nástrojem. Na základě výzkumů amerických knihovníků je doporučeno využívat obě sítě – Twitter i Facebook, protože nevíme kterou síť preferuje náš uživatel. Z tohoto pohledu musíme vzít v úvahu i další sociální sítě, nikoliv pouze ty, které jako knihovnici upřednostňujeme. Každá sociální síť má svoji hodnotu, nicméně musíme komunikovat s různými uživateli různými způsoby. Kvalitní stránku na sociální síti nevytvoríme přes noc, ale jde o tvrdou a trpělivou práci.

(*Computer in Libraries – Volume 30, Number 7/2010, s. 6–11*)

Grafická sbírka **Rakouské národní knihovny** ve Vídni byla nedávno obohacena o **150 nových děl slavného rakouského umělce Maria Emmericha Weninger** (1909–1977). Tato historicky mimořádně cenná sbírka grafik má jediné téma – hrůzy války. Významný tvůrce, z jehož díla jsou v Rakousku velice populární především jeho filmové plakáty, ve svých válečných grafikách vyjádřil své pocity z účasti na ruském tažení v průběhu druhé světové války, což byla v jeho životě nejvíce traumatizující epizoda. Dnešní mladé generaci je jeho důležité dílo předkládáno již v digitalizované podobě, od června roku 2010 je katalog všech jeho grafik zpracován a zpřístupněn on-line. Sběrka M. E. Weninger obsahuje díla ze tří samostatných oblastí. První oblast obsahuje kresby, které Weninger kreslil tajně při válečném tažení. Druhá část obsahuje díla, která byla vytvořena krátce po ukončení války a ve kterých se umělec snaží vyrovnat se svými traumatizujícími zkušenostmi. Třetí část sbírky doplňují práce, jejichž vznik byl inspirován poslechem klasické hudby, kterou Weninger miloval. Po válce se umělec odstěhoval do Holandska, které se mu stalo druhým domovem. Grafické práce inspirované válkou skrýval a ukázal je během svého života jen několika přátelům, mimo jiné Leo Boudewijnsovi, díky kterému byla tato sbírka odkázána Rakouské národní knihovně. Maria Emmerich Weninger byl po absolvování grafické školy Graphischen Lehr- und Versuchsanstalt roku 1927 jedním z nejslavnějších návrhářů filmových plakátů, které se dnes v aukcích prodávají za velké částky.

(*Newsletter Österreichische Nationalbibliothek – Nr. 2, Mai/2010, s. 7*)

Připravil **ROMAN GIEBISCH**

Úplný přehled novinek najdete na adrese http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=09_Okn/Prirustky.htm

KNIHOVNICTVÍ

Teorie. Řízení a organizace

BIX – der Bibliotheksindex : ein Sonderheft von B.I.T. online 2010 / Herausgeber: Rolf Fuhlrott ... [et al.] / Ukazatel výkonnosti knihoven. Zvláštní číslo časopisu B.I.T. online 2010. / Wiesbaden : Dinges & Frick, 2010. – 56 s. : il.

Kfe 9.108/B

BOJKOVA, Olga Feoktistovna : Pravovoje regulirovanije dejatelnosti municipalnych bibliotek : naučno-praktičeskoje posobije. / Právní aspekty činnosti městských knihoven. Vědecko-praktická příručka. / Moskva : Libereja-Bibinform, 2008. – 111 s. – (Bibliotekar' i vremja. XXI věk; vyp. 91)

Kib 38.212

21 gute Gründe für gute Bibliotheken / Text: Anne Buhreind. / 21 dobrých důvodů pro kvalitní knihovnické služby. / Berlin : Bibliothek & Information Deutschland, 2009. – 26 s. : il.

Kfe 9.078/B

Libraries and Information Services in the United Kingdom and the Republic of Ireland 2009-2010 / comp. by Lin Franklin and June York. – 36th ed. / Knihovnické a informační služby ve Spojeném království a Irské republice 2009-2010. / London : Facet, 2009. – ix, 466 s. *Kfe 38.346*

Automatizace knihovnické a informační činnosti

CZARNECKI, Kelly : Digital Storytelling in Practice. / Digitální vyprávění v praxi. / Chicago : ALA TechSource, 2009. – 39 s. : fot. – (Library Technology Reports; vol. 45, no. 7) *Abdf 38.326*

GRIFFEY, Jason : Mobile Technology and Libraries. / Mobilní technologie a knihovny. / New York : Neal-Schuman, 2010. – xi, 115 s. – (The Tech Set; no. 2) *Ab 38.251*

JANOUCH, Viktor : Internetový marketing : prosadte se na webu a sociálních sítích. Brno : Computer Press, 2010 – 304 s. : il. + 1 DVD *Ife 38.290*

KOVACS, Diane K. : The Kovacs Guide to Electronic Library Collection Development : essential core subject collections, selection criteria and guidelines. – 2nd ed. / Průvodce rozvojem fondů elektronické knihovny : hlavní jádro sbírek, kritéria výběru a směrnice. / New York : Neal-Schuman, 2009. – xxiii, 303 s. : il.

Ts 37.956

Organizace knihovnických fondů

HABICH, Elizabeth Chamberlain : Moving Library Collections : a management handbook. – 2nd ed. / Stěhování knihovnických fondů. Organizační příručka. / Westport : Libraries Unlimited, 2010. – xvi, 404 s. – (Libraries Unlimited Library Management Collection) *Ok 38.363*

SUKIASIAN, Eduard Rubenovič : Katalogizacija i klassifikacija : elektronnyje katalogi i avtomatizirovannyje bibliotečnyje sistemy : izbrannyje staffi. / Katalogizace a klasifikace : elektronické katalogy a automatizované knihovní systémy. Vybrané články. / Sankt-Peterburg : Izd-vo Professija, 2009. – 535 s. – (Biblioteka) *Od 38.381*

ZHANG, Yin – SALABA, Athena : Implementing FRBR in Libraries : key issues and future directions. / Zavedení FRBR v knihovnách. Klíčové problémy a cíle. / New York : Neal-Schuman, 2009. – xiv, 154 s. *Od 38.405*

Sítě knihoven

Introduction to Health Sciences Librarianship / ed. by M. Sandra Wood. / Úvod do knihovnictví ve zdravotnických vědách. / Binghamton : Haworth Press, 2008. – xxvii, 493 s. *Tdc 38.100*

[Knihovna slaví 60 let] / texty: Ivana Horáková ; ilustrace: Vladimír Líbal. Plzeň : Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje, [2010?]. – [14] s. : barev. il. *Ta 9.056/B*

Kronika 60 let Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje / text uspořádala Ivana Horáková. Plzeň : Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje, 2009. – 113 s. : barev. il., faksim. *Ta 38.334*

Služby knihoven

Bibliotečnoje obsluživanje polietničeskogo naseleńija regiona : kulturnaja kompetentnost' bibliotekarja : spravočnoje posobije / sostaviteli: L. D. Daniļjanc, V. S. Krejdenko. / Služby knihoven v multikulturním regionu : kulturní způsobilost knihovníka. Informační příručka. / Sankt-Peterburg : Rossijskaja nacionalnaja biblioteka, 2009. – 166 s. *Scd 9.012/B*

DUCKETT, Bob – WALKER, Peter – DONNELLY, Christina : Know it All, Find it Fast : an A-Z source guide for the enquiry desk. – 3rd ed. / Všechno vědět, rychle to najít. Průvodce A-Z po zdrojích pro informační pult. / London : Facet, 2008. – xvi, 480 s. *Sd 38.114*

Event marketing a knihovny : [rešerše] / zpracoval Jindřich Pilař. Praha : Národní knihovna ČR – Knihovnický institut, 2009. – 7 záznamů *Se 3/2009*

Národní technická knihovna v Praze

Značka Národní technické knihovny zcela souvisí s celkovým pojetím nové budovy NTK, jejím grafickým značením a odpovídá také interiéru. Neodkazuje k předešlému logu, ale píše si zcela novou, vlastní historii, která je bytostně svázaná s budovou.

Národní technická knihovna je následnickou organizací Státní technické knihovny, která sídlila ve východním křídle Klementina od roku 1935 jako Knihovna vysokých škol technických. Její základy však sahají až do roku 1718, kdy byla na základě dekretu českých stavů zřízena stavovská profesura inženýrství za účelem výuky „vojenských dovedností ve fortifikaci“. Tímto dekretem byl Christian Josef Willenberg jmenován profesorem inženýrství a bylo mu uděleno 300 zlatých „jednou provždy“, aby nakoupil knihy a učební pomůcky. Tak vznikl základ fondu pozdější Knihovny vysokých škol technických.

Od té doby však uplynulo mnoho vody a od slavnostního otevření 9. 9. 2009 funguje NTK v Praze 6 – Dejvicích. Sem se přestěhovala z Klementina a nyní se nachází v samém centru technických vysokých škol. NTK má 25 000 registrovaných zákazníků, z nichž je 13 000 aktivních. Z tohoto počtu tvoří studenti 65 %. Za první rok působení v Dejvicích ji navštívilo více než 300 000 návštěvníků. V současné době čítá fond NTK 1,4 milionu svazků, jedná se o knihy, jejichž tematikou je nejen technika, ale také přírodní aplikované vědy. Ve volném výběru se v současné době nachází více než 300 000 knih, jeho maximální kapacita je přes 500 000 svazků. Roční přírůstek fondu činí zhruba 10 000 svazků. Knihy ve volném výběru jsou řazeny podle klasifikace LCC, v českém prostředí se jedná o systém ojedinelý, pro tak rozsáhlý volný výběr se však ukazuje jako ideální a maximálně vyhovující.

S přestěhováním a se změnou názvu instituce souvisela také změna loga. Současné logo se skládá z jednoduchého nápisu NTK, který je doplněn o celý název knihovny, a to jak v českém, tak v anglickém jazyce. Text je vysázen ze základního stylotvorného písma a je doplněn pravdivými, vizuálně nepřehlédnutelnými informacemi. Existuje základní logo s GPS souřadnicemi středu budovy a k němu je v celém systému doplněno ještě šest dalších variant, které jsou s ním rovnocenné. Všechny obměny logotypu lze volně kombinovat. Na první pohled jde vždy o tutéž základní vizuální podobu, liší se však v typograficky obsahových detailech. Rozšířené provede-

NTK

50°6'14.083"N, 14°23'26.365"E

Národní technická knihovna
National Technical Library

ní značky, stejně jako základní varianta, specifikuje náplň a zaměření instituce. Je určené především pro aplikace, které slouží k přímé komunikaci se zákazníky. V tisku na bílé podkladové ploše se užívá barevnost, v které se pracuje s kombinací červené a černé. Červená má specifikaci Pantone Red 032 a černá Process Black. Používání červené a černé barvy Národní technické knihovny je založeno na výrazném kontrastu, červená barva tak například označuje u logotypu pravdivé technické informace či GPS souřadnici. Spojením těchto dvou barev vzniká typická barevnost vizuálního stylu NTK.

Logo vzniklo jako součást rozsáhlého grafického manuálu. Byl to jeden z požadavků, který byl na designery, kteří se podíleli na utváření budovy jako celku, kladen. Logo a vizuální styl NTK vytvořil Petr Babák ve spolupráci s Janem Matouškem, Jaromírem Skácellem a Terezą Šerou, tedy studio Laboratoř. Za vytvoření tohoto stylu, tedy i za logotyp, získalo studio Laboratoř významné ocenění ve výročních cenách Akademie designu Czech Grand Design 2009.

Značka, která současnému logu předcházela, byla zcela odlišná. V roce 1998 byla vypsána veřejná soutěž na návrh loga a jejím vítězem se tehdy stal Ing. Robert Hais. Jeho logotyp znázorňoval polovinu otevřené knihy, která je umístěna mezi dva oblouky, které představují monitor počítače. Smyslem tohoto loga bylo sdělení, že informace už nejsou podávány jen klasickou, knižní formou, ale že důležitou úlohu přebírají také elektronické služby. Toto už však není potřeba sdělovat, a proto současné logo reflektuje jak prostředí knihovny, tak také její hravost.

 STÁTNÍ TECHNICKÁ KNIHOVNA

Dlouhodobá ochrana digitálních dokumentů

Ladislav Cubr

Publikace se zabývá novým oborem digitální archivace a analýzou všech hlavních rizik spjatých s trvalou udržitelností digitálního dědictví. Uvádí speciální terminologii oboru do českého prostředí, konceptualizuje digitální dokument, digitální repozitář a další pojmy, analyzuje také normu OAIS. Nejsáhlejší část je věnována praktickým výstupům oboru digitální archivace, tj. ochranným opatřením vyvinutým pro zajištění trvalé udržitelnosti digitálního dědictví, mezi která patří migrace, emulace, infrastruktura trvalé identifikace, metadatová schémata, formátové strategie, autentifikace dokumentu a řada dalších. Užití těchto opatření v paměťových institucích jsou dokumentována na příkladech evropské a anglosaské praxe.

- Národní knihovna ČR, Praha 2010, 1. vydání, 160 s., cena 55 Kč
- ISBN 978-80-7050-588-5

MARC 21. Bibliografický formát. Dodatek 1

Překlad Edita Lichtenbergová, Tomáš Bayer

Dodatek obsahuje specifikaci nových polí a podpolí, revidované příklady, errata a českou specifikaci minimálního záznamu. Přeloženo z anglických originálů *MARC 21. Bibliographic Format. Updates 4–9*, vydaných v letech 2004–2008.

Volné listy ve fólii jsou určeny k doplnění či výměně listů v manuálu *MARC 21. Bibliografický formát* vydaném Národní knihovnou ČR v roce 2003.

- Národní knihovna ČR, Praha 2010, 1. české vydání, 288 s., cena 200 Kč
- ISBN 978-80-7050-581-6

